

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Münzberger

Autorskoprávní ochrana v USA a Evropě

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petra Žikovská

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 7. 5. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 147 668 znaků včetně mezer.

Tomáš Münzberger

diplomant

V Praze dne 7. 5. 2021

Poděkování

Tímto děkuji vedoucí mé práce, JUDr. Petře Žikovské za vstřícný přístup při konzultacích zpracovávaného tématu, jakož i za cenné rady, které mi poskytla před psaním diplomové práce. Zároveň děkuji celé své rodině za trpělivost a podporu, které se mi dostávalo v průběhu mého studia.

Obsah

Úvod	1
1.0 Obecné vymezení autorského díla	3
1.1. Obecné limity autorského práva	3
1.2 Princip jedinečnosti a princip původnosti díla.....	3
1.2.1 Princip původnosti	4
1.2.2 Princip jedinečnosti.....	7
1.3. Princip dichotomie myšlenky a vyjádření díla.....	7
1.3.1 Mezinárodní požadavek dichotomie myšlenky a vyjádření.....	8
1.3.2 Dichotomie vyjádření a myšlenky v USA	8
1.3.3 Dichotomie myšlenky a vyjádření v Evropské Unii	10
1.3.4 Shrnutí.....	10
1.4 Doba trvání majetkových autorských práv	11
1.4.1 Rozdíly v době trvání autorskoprávní ochrany podle povahy autora	11
1.4.2 Doba trvání ochrany práv souvisejících s autorskými právy	12
1.5 Princip vyčerpání práva	12
1.6 Rozdělení na práva související s právem autorským jako evropský limit autorského práva.....	14
1.7 Registrační princip jako formální limit efektivní ochrany v USA.....	15
1.7.1 Shrnutí.....	16
2.0 Historicko-filozofický exkurz.....	17
2.1 Přírozenoprávní teorie.....	17
2.1.1 Zrod droit d'auteur	17
2.2 Utilitaristická teorie	18
2.2.1 Zrod autorského práva v USA	19
2.3 Srovnání přírozenoprávní a utilitaristické teorie.....	19
2.4. Teleologický argument jako možné východisko pro dnešní autorské právo	20
2.4.1 Tradiční teorie autorského práva	20
2.4.2 Aristotelova teleologická teorie	21
3.0 Mezinárodní autorské právo.....	23
3.1 Bilaterální autorskoprávní smlouvy	23
3.2 Multilaterální autorskoprávní smlouvy.....	23
3.2.1 Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl	23
3.2.2 Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském	25

3.2.3 Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech	26
3.2.4 Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací.....	27
3.2.5 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví	27
4. Limity smluvní svobody v autorském právu	29
4.1 Limity převoditelnosti autorského práva v Evropě.....	29
4.2 Limity smluvního určení způsobů užití díla v Evropě.....	29
4.3 Právo odstoupit od smlouvy ve Velké Británii	30
4.4 Právo odstoupit od smlouvy v USA	30
4.5 Právo odstoupit od smlouvy v kontinentální Evropě.....	31
4.6 Odměna za převod práv	32
4.7 Limity převodu práv k budoucím dílům	33
5. Osobnostní a majetková práva autora	35
5.1 Osobnostní práva	35
5.1.1 Osobnostní práva v Evropě a USA	35
5.1.2 Právo na autorství	36
5.1.3 Právo osobovat si dílo	38
5.1.4 Právo na integritu díla.....	39
5.2 Majetková práva.....	41
5.2.1 Právo na rozmnožování díla.....	41
5.2.2 Právo na rozšiřování díla	42
5.2.3 Překlad a adaptace díla.....	42
6. Základní lidská práva jako vnější limity autorského práva v Evropě a USA.....	44
6.1 Vnitřní limity autorského práva jako záruka základních lidských práv	44
6.2 Judikatura Nejvyššího soudu USA	45
6.2.1 Svoboda projevu a princip dichotomie	45
6.2.2 USA: Svoboda projevu a doktrína fair use	46
6.3 Judikatura Evropské unie.....	47
6.4 Srovnání: Evropský test proporcionality a vnitřní mechanismy USA.....	49
Závěr	51
Seznam použitých zdrojů	53
Abstrakt	58
Abstract.....	59

Úvod

Mezinárodní autorské právo je tvarováno dvěma silami v podobě evropského *droit d'auteur* a anglo-amerického *copyrightu*. Zatímco lze hovořit o pomalém sblížení těchto dvou pomocí mezinárodních norem, je potřeba oba systémy dosud považovat za odlišné suverény. Není se čemu divit, kulturní a sociální význam autorského práva v jednotlivých státech Evropské unie nedovolil více než útržkovitou harmonizaci některých jeho aspektů. Je proto zjevné, že transatlantické sblížení je o to náročnější.

Předkládaná práce si klade za úkol přiblížit čtenáři tradiční rozdíly anglo-amerického *copyrightu* a kontinentálního *droit d'auteur*, ale také nastínit současný vývoj autorskoprávních systémů. Za tímto účelem se bude práce zabývat právními teoriemi autorskoprávní ochrany a definičními znaky autorského díla ve zkoumaných právních řádech. Vedlejším úkolem této práce je zasadit autorskoprávní systémy do kontextu mezinárodních smluv a lidskoprávní problematiky.

Definiční znaky autorského díla jsou zásadní pro určení předmětu autorskoprávní ochrany. Autorské dílo musí být dostatečně kvalifikované, aby si zasloužilo právní ochranu. Kvůli principu teritoriality autorského práva je důležité pro adresáty norem autorského práva určit, jaká díla jsou v dané jurisdikci chráněna a jaké formální podmínky této ochraně mohou stát v cestě. Právě tyto rozdíly v předmětných právních řádech má práce pojmenovat.

Právo EU dosud nedokázalo sjednotit rozmanitou úpravu autorských práv v Evropě. Práce se proto vedle evropského *acquis* bude věnovat i národním úpravám na evropském kontinentu, nevynechá však ani srovnání s úpravou ve Velké Británii, kde bude zkoumat vliv bývalého členství v EU na britské autorské právo.

Práce také popisuje teorie, které ovlivňovaly historický vývoj autorského práva. Následně zkoumá teoretická východiska, která by vyhovovala vyspělému autorskému právu a technologickému pokroku, který zásadně rozšířil okruh autorských děl i způsobů jejich užití.

Jestliže obecné limity definují autorské dílo jako takové, pak limity v užším smyslu v podobě výjimek a omezení vytvářejí detailnější obraz autorského práva v daném státě, protože nám říkají, kdy dílo definované obecnými limity můžeme užít i bez souhlasu autora či nositele práv. Právě v této oblasti existují největší rozdíly mezi zkoumanými právními řády, protože mezinárodní právo nechává jejich úpravu převážně v gesci států. Práce se proto věnuje otevřenému výjimce *fair use* v USA a evropskému tříkrokovému testu.

V následující kapitole je věnována pozornost omezení smluvní svobody v autorském právu. Práce se snaží objasnit postavení autora jako smluvní strany v závazkovém vztahu, kde může vystupovat v postavení slabší smluvní strany. Za tímto účelem zkoumá, jak státy legislativně tuto nerovnost vyvažují. Práce následně poskytuje přehled vybraných osobnostních a majetkových práv autora, kde reflektuje například odlišné pojetí osoby autora nebo práva na překlad a adaptaci díla. V poslední kapitole se práce zabývá základními lidskými právy jako limitem autorského práva, který stojí mimo autorskoprávní úpravu, přesto na ni má významný vliv.

1.0 Obecné vymezení autorského díla

Autorské dílo je projevem osobnosti člověka a vzniká po celou dobu lidské existence. K širší ochraně na mezinárodní úrovni sice vedla až průmyslová revoluce devatenáctého století spolu s rozmachem šíření děl¹, ale na vnitrostátní úrovni se autorské právo objevuje již na počátku století osmnáctého.²

Státy a mezinárodní smlouvy se k vymezení autorského díla uchylují dvěma legislativními technikami. První způsob spočívá v demonstrativním výčtu, který je případně doplněný výčtem negativním. Druhým způsobem je použití obecné definice obsahující základní znaky autorského díla.³ Tato kapitola si proto klade za cíl přiblížit čtenáři obecné vymezení autorského díla ve světle poznatků judikatury a právní vědy.

1.1. Obecné limity autorského práva

Knap s Kunzem označují vytvoření díla spolu s jeho uplatněním ve společnosti za dvě základní skutečnosti určující vznik a obsah autorskoprávních vztahů.⁴ Aby vzniklo dílo chráněné autorským právem, musí vykazovat základní definiční znaky. Prchal vymezuje tyto znaky jako tzv. obecné limity autorskoprávní ochrany. Jsou to předpoklady existence autorských práv. Při samotném vzniku díla zkoumáme dva z těchto obecných limitů. Prvním je princip jedinečnosti, jehož anglo-americkým projevem je princip původnosti díla. Druhým je princip dichotomie myšlenky a vyjádření díla.

Další obecné limity, tedy princip trvání majetkových práv a princip vyčerpání práva, nejsou důležité pro vznik subjektivního autorského práva, ale omezují existenci autorskoprávní ochrany díla v souvislosti s během času či právním jednáním oprávněného, a tak ohraničují její dobu trvání či obsah autorových práv.

1.2 Princip jedinečnosti a princip původnosti díla

Tyto dva principy sledují stejný pojmový znak, kterým je autorskoprávní individualita díla. Zda jsou požadavky těchto principů naplněny je důležité zejména z důvodu zásady teritoriality autorského práva. Každá vnitrostátní právní úprava stanoví, jaká míra autorskoprávní

---

¹ KNAP, Karel. KUNZ, Otto. Mezinárodní právo autorské. Praha: Academia, 1981. s. 9

² Viz kapitola 3.

³ KNAP, Karel. KUNZ, Otto. Mezinárodní právo autorské. Praha: Academia, 1981. s. 114

⁴ KNAP, Karel. Smluvní vztahy v právu autorském. Praha: Orbis, 1967. s. 7-8

individuality je potřebná ke vzniku autorského díla. Pakliže dílo splňuje vnitrostátní předpoklady, stává se předmětem právní ochrany mezinárodních smluv autorského práva.⁵

Princip jedinečnosti nacházíme v kontinentální právní tradici a princip původnosti díla pochází z tradice anglo-americké. Oba principy se neliší pouze jeden od druhého. Princip jedinečnosti má více podob v rámci států EU a princip původnosti ve Velké Británii se liší od toho v USA. Oba principy se váží jen na vyjádření autorského díla, nikoliv na pouhou myšlenku. Důvodem je princip dichotomie myšlenky a vyjádření, jemuž se práce věnuje níže.

1.2.1 Princip původnosti

Základním požadavkem původnosti je, aby bylo dílo vlastním nezávislým výtvořem autora.⁶ V Bernské úmluvě a Dohodě TRIPS nacházíme požadavek původnosti, což odpovídá jejich roli v tom smyslu, že často určují minimální standardy, které mohou členské státy v rámci svých vnitrostátních úprav změnit pouze tím, že budou klást přísnější požadavky. V Bernské úmluvě sice požadavek původnosti explicitně vyjádřený není, ale výklad expertní skupiny WIPO i interpretace SDEU⁷ dovozují, že pod pojmem „dílo“ má Bernská úmluva na mysli pouze takové výtvořy, které jsou vlastním výtvořem autora (*intellectual creations*), a jsou tedy díly původními.⁸

V principu původnosti zcela absentuje požadavek novosti. Princip staví pouze na vlastním nezávislém vytvoření díla. V pojetí původnosti ve Velké Británii hledáme u díla znaky úsudku, dovednosti a práce. Cílem tohoto principu je tedy především odlišit autorské dílo od myšlenky, a proto úzce souvisí s principem dichotomie myšlenky a vyjádření díla.⁹ Hybridní podobu principu původnosti nacházíme v USA. Prvek dovednosti u autorského díla zde představuje požadavek, podle kterého má být činnost vzniku díla činností tvůrčí.

1.2.1.1 Unijní požadavek autorova vlastního duševního výtvořu

Evropské právo plně neharmonizuje pojem autorského díla, přestože se národní úpravy v tomto směru značně liší. Požadavek původnosti autorského díla je výslovně uveden jen v směrnici

---

⁵ KNAP, Karel. KUNZ, Otto. Mezinárodní právo autorské. Praha: Academia, 1981. s. 115

⁶ PRCHAL, Petr. Limity autorskopravní ochrany. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 47-48

⁷ Rozsudek Soudního dvora EU (čtvrtého senátu) ze dne 16. července 2009. Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening. (C-5/08).

⁸ LYON, Alex. A European Invasion: The effect of Infopaq on the 'labour, skill and judgement' criterion of originality within UK copyright law. The Student Journal of Law. [online]. srov. s Dobřichovský, T. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Current problems of copyright and industrial property. Praha: Univerzita Karlova, 1982-. ISBN 978-80-87975-75-6. s.56

⁹ PRCHAL, Petr. Limity autorskopravní ochrany. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 49-50

InfoSoc¹⁰, podle které je původnost vyžadována u počítačových programů, fotografií a databází.¹¹

Zásadním způsobem však otázku originality autorských děl pozměňuje judikatura SDEU. Dobříchovský popisuje vývoj judikatury SDEU a její trend „*sjednocujícího koncepčního postupu*“. Útržkovité a nekonzistentní *acquis* Soudní dvůr sjednocuje řadou rozhodnutí. Mezi přelomová patří *Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening (C-5/08)* (dále jen „*rozhodnutí Infopaq*“), ve kterém soud aplikoval speciální právní úpravu InfoSoc směrnice také na literární dílo. Tímto rozhodnutím zavedl požadavek *vlastního duševního výtvoru* jako obecný standard originality pro všechna díla. Praktický dopad takového výkladu po odchodu Velké Británie z EU není zásadní, protože kontinentálnímu právnímu systému je vlastní přísnější princip jedinečnosti.

1.2.1.2 Princip původnosti ve Velké Británii

Prvním rozhodnutím Velké Británie v tendencích požadavku *vlastního duševního výtvoru*, který zavedlo rozhodnutí *Infopaq*, je *The Newspaper Licensing Agency a další proti Meltwater Holding BV a další*. Odvolací soud v něm sice vyslovil požadavek z rozhodnutí *Infopaq*, ale záhy použil starý princip potu čela (*sweat of the brow*), který sleduje míru dovednosti, úsudku a práce autora. Dlouhodobá kritika principu potu čela ve Spojeném Království cílí především na nepřehlednost a nestálost soudní praxe při jeho aplikaci.

Po odchodu Velké Británie z EU stále není jasné, jakým směrem se bude judikatura uchýlovat a zda se plně vrátí k principu potu čela, který zde panoval do rozhodnutí *Infopaq*. Jeví se to však jako velmi pravděpodobné vzhledem k tomu, že ani během svého členství si princip původnosti, jak jej nastolila judikatura SDEU, osvojila britská judikatura jen formálně.¹²

Někteří autoři¹³ jsou názoru, že fakticky existuje pouze malý či téměř žádný rozdíl mezi britským principem původnosti a kontinentálním principem jedinečnosti. Jejich argumentace spočívá v tom, že se požadavky obou principů zakládají na minimální míře přítomnosti zkoumaných prvků. Jinými slovy soudy zkoumají, zda jsou požadované vlastnosti (práce, úsudek, kreativita) přítomné a hranice pro míru jejich přítomnosti je vždy velmi nízká.

---

¹⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

¹¹ Dobříchovský, T. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: Current problems of copyright and industrial property. Praha: Univerzita Karlova, 1982-. ISBN 978-80-87975-75-6. s. 54

¹² LYON, Alex. A European Invasion: The effect of *Infopaq* on the 'labour, skill and judgement' criterion of originality within UK copyright law. The Student Journal of Law. [online].

¹³ Např. WAISMAN, Augustin

Naprostá většina děl, které jsou patřičně vyjádřeny (tj. nejsou pouze myšlenkou), tyto požadavky splní. Ve výsledku je tak poskytnuta autorskoprávní ochrana v obou případech, bez ohledu na to, jaké charakteristiky soudy u díla hledaly.¹⁴

Tato blízkost obou pojetí se projevuje například v případě *Sawkin proti Hyperion Record*. Žalobce Sawkin zkoumal dílo skladatele Michel Richard Delalande z osmnáctého století a zpracoval jeho historická hudební díla do notového záznamu. Žalovaná společnost Hyperion Record vydala zvukový záznam těchto děl bez jeho vědomí. Sawkin však provedl na tři sta úprav u všech čtyř děl v rámci přibližně tří tisíc hodin práce. Žalovaný se bránil argumentací, že se nejednalo o autorské dílo. Soudy však Sawkinovo autorství uznaly a daly žalobci za pravdu.¹⁵ Tam, kde Francouzský soud shledal přítomnost dostačujících osobních a svévolných uměleckých projevů autora, se zase britský soud spokojil s tím, že práce nebyla otrocky kopírovaná.¹⁶

1.2.1.3 Princip původnosti v USA

Také princip původnosti v USA utvářela přelomová rozhodnutí Nejvyššího soudu. Pojetí principu původnosti zde klade vyšší nároky na dílo než v případě Velké Británie. Již v roce 1879 v případě *Baker proti Selden*¹⁷ Nejvyšší soud vydal rozhodnutí, ve kterém odmítl požadavek novosti u děl, která nebyla padělána.¹⁸

V roce 1903 se v případě cirkusových plakátů *Bleistein proti Donaldson Lithographing Co.* Nejvyšší soud USA distancoval od myšlenky, že by měly soudy požadovat u díla určitou estetickou hodnotu, protože takové posouzení není dobře možné pouze na základě právního vzdělání soudců. Soudce Holmes v odůvodnění rozhodnutí přiznal riziko nedocení hodnotných autorských děl, která předběhla dobu, jako jsou například Goyovy lepty nebo Manetovy obrazy.¹⁹

Posledním zásadním rozhodnutím, které dotváří americký princip původnosti je *Feist Publications, Inc. proti Rural Telephone Service Co.*²⁰ První společnost kopírovala informace

---

¹⁴ KINIKOĞLU, Batu. The Concept of Originality from a Comparative Perspective. [online]. 2012. s. 170 - 173

¹⁵ Rozhodnutí Odvolacího soudu Anglie a Walesu ze dne 19. května 2005. Hyperion Records proti Sawkins.

¹⁶ LYON, Alex. A European Invasion: The effect of Infopaq on the 'labour, skill and judgement' criterion of originality within UK copyright law. The Student Journal of Law. [online].

¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 19. ledna 1880. Baker proti Selden.

¹⁸ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 190 – 192

¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 2. února 1903. Bleistein proti Donaldson Lithographing Co.

²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 27. března 1991. Feist Publications, Inc. proti Rural Telephone Service Co.

z telefonního seznamu druhé společnosti. Při následné žalobě soud rozhodl, že samotným informacím v telefonním seznamu neschází autorskoprávní ochrana. Tímto precedentem roku 1991 stanovil požadavek určité míry tvořivosti, které informace v telefonním seznamu nedosahuje, přestože se jedná o určité uspořádání informací.²¹ Přesto je požadovaná míra tvořivosti v USA velmi nízká. Z tohoto rozhodnutí lze však vyvodit zásadní rozdíl mezi pojetím původnosti ve Velké Británii, kde požadavek tvořivosti úplně chybí a v důsledku toho může vzniknout autorské dílo častěji.

1.2.2 Princip jedinečnosti

Princip jedinečnosti je, jak je výše naznačeno, kontinentální podmínkou typu *sine qua non* autorského díla.²² Také byl již zmíněn rozdíl mezi jednotlivými státy ve výkladu pojetí jedinečnosti. Obecně princip jedinečnosti požaduje, aby se tvůrčí osobnost (osobitost) autora otiskla do díla, a to se tak stalo individuálním projevem autora. Oproti slabšímu principu původnosti, který se vyznačuje zejména dovedností, úsilím a úsudkem, nacházíme u jedinečnosti navíc výrazný prvek tvořivosti. Právě popsané přísnější pojetí jedinečnosti se vyskytuje v Německu, Švýcarsku, Francii a České republice. Slabší pojetí jedinečnosti nalézáme například v Nizozemsku.²³

Dalším prvkem jedinečnosti je novost díla. To však neznamená, že dílo musí být objektivně nové. Absolutní novost se pouze předpokládá, ale reálně je vyžadována novost subjektivní, která je splněna, pokud jsou díla vytvořena individuálně. Například ve Francii požadavek novosti nevylučuje vznik dvou stejných autorských děl, pokud byly vytvořeny nezávisle na sobě.²⁴ Novost díla je častým důkazem jedinečnosti. Jestliže je dílo nové, bude často otiskem osobitosti autora, a proto jedinečné.²⁵

1.3. Princip dichotomie myšlenky a vyjádření díla

Rozdílu mezi myšlenkou a vyjádřením díla si autorské právo všímá, protože chce chránit formu díla, nikoliv to, co jeho vyjádření pomocí formy předcházelo. Dichotomii myšlenky a vyjádření vnímáme ve dvou úrovních. První je rozdíl mezi vyjádřením a funkcí díla. Druhá je rozdíl mezi

---

²¹ PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 55

²² Tamtéž s. 46

²³ Tamtéž s. 57

²⁴ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 191 srov. s PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 48

²⁵ DREIER, Thomas. KARNELL, W. G. Gunnar. *Originality of the Copyrighted Work: A European Perspective*. *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.* [online]. s. 290

vyjádřením a informací. Autorské právo tak nechrání slova, základní děj, nebo téma literárního díla, stejně jako nechrání jednotlivé tóny hudebního díla.²⁶

Neposkytnutí ochrany informacím úzce souvisí s principem původnosti (a tím více jedinečnosti). Princip dichotomie odmítá udělit autorskoprávní ochranu prostému údaji (informaci), protože samotný údaj není a nemůže být patřičně vyjádřen. Princip původnosti zase odmítá udělit autorskoprávní ochranu údaji, protože nenaplnuje požadavek vykonaného úsilí a dovednosti.²⁷ Funkce obou principů se tedy částečně překrývají.

1.3.1 Mezinárodní požadavek dichotomie myšlenky a vyjádření

Dohoda TRIPS i Všeobecná úmluva o právu autorském stanoví, že ochrana autorského práva se vztahuje pouze na vyjádření. Bernská úmluva zákaz ochrany myšlenky explicitně neobsahuje, odepírá však ochranu denním zprávám a různým skutečnostem, které mají povahu pouhých tiskových informací.²⁸

Všeobecná úmluva o autorském právu požaduje, aby byla díla vyjádřena na hmotném nosiči. To dovozují Knap a Kunz z původního významu pojmu *writings*, kterým se VÚA inspirovala v textu Autorského zákona USA z roku 1909. Pojem *writings* zde označuje nejen písemnosti, ale jakékoliv hmotné vyjádření vnímatelné zrakem.²⁹

Římský text Bernské úmluvy vyžadoval u děl choreografických a pantomimických písemné nebo jiné vyjádření, tedy vyjádření na hmotném substrátu. Od této úpravy upustil Pařížský text Bernské úmluvy. Odpověď na otázku, zda a která díla je potřeba vyjádřit na hmotném substrátu, tak Bernská úmluva delegovala samotným státům.

Pakliže je u díla vyžadováno zachycení na hmotném substrátu, nejedná se o ústup od neformální ochrany autorských děl, jak by se mohlo na první pohled zdát. Jedná se o požadavek na kvalifikovaný způsob vyjádření u děl, kde se nabízí i jiné formy, jako jsou například taneční představení.³⁰

1.3.2 Dichotomie vyjádření a myšlenky v USA

Dichotomie myšlenky a vyjádření se v judikatuře USA vyvinula v podobě dvou doktrín. První je doktrína sloučení myšlenky a vyjádření (*merger doctrine*). Pokud je pouze jeden nebo

---

²⁶ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 216

²⁷ PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 61

²⁸ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl. Čl. 2 odst. 8

²⁹ KNAP, Karel. KUNZ, Otto. *Mezinárodní právo autorské*. Praha: Academia, 1981. s. 119 – 120

³⁰ Tamtéž s. 119 – 120

omezený počet způsobů vyjádření myšlenky, autorské právo nechrání taková vyjádření, jelikož je sloučeno s původní myšlenkou. Tato doktrína se využívá u funkčních děl, například počítačových programů.

Doktrína sloučení myšlenky a vyjádření se objevila v judikatuře již v roce 1880³¹, avšak své pojmenování si nese z případu *Morrissey proti Procter & Gamble Co.* z roku 1967. Společnost Morrissey pořádala loterijní soutěž, jejíž pravidla využívala čísla sociálního zabezpečení soutěžících. Podobné pravidlo si později osvojila společnost Procter & Gamble Co. Okresní soud při následném sporu shledal, že se jedná o problematiku doktríny sloučení. Pravidlo loterijní hry, které lze využít pouze v loterijní hře (je to jeho jediný způsob vyjádření), je příkladem této doktríny. Pokud by mohla být podobná pravidla soutěží chráněna autorským právem, vedla by autorskoprávní ochrana pravidel k vyčerpání možnosti jejich užití v jiných soutěžích. Vlastník takových autorských práv by vyčerpал všechny možnosti budoucího využití. Soudce nakonec příznačně poznamenal, že autorské právo není šachová hra, ve které lze šach matem vyloučit veškerou veřejnost.³²

Druhá doktrína *scènes à faire* se vztahuje naopak především na fiktivní díla a týká se prvků jako jsou základní zápletky a typy postav, které jsou tvořeny nechráněnými myšlenkami.³³ Tuto doktrínu vystihuje případ *Reyher proti Children's Television Workshop*. Rebecca Reyher, autorka a ilustrátorka dětské knížky *Má matka je nejkrásnější žena na světě*, inspirované ruskou folklorní povídkou, žalovala společnost, která vysílala televizní program *Nejkrásnější žena na světě*.

V prvním autorském díle ztracená dcera hledá svou matku a popisuje její vzhled cizím lidem. Když se matka najde, k údivu ostatních vypadá zcela průměrně, přestože jí dcera popisovala jako nejkrásnější ženu na světě. Příběh druhého díla je podobný, odehrává se však v Africe, kde se ztratí malý chlapec. V obou autorských dílech se objevuje stejný koncept. Ztracenému dítěti připadá známá tvář matky jako ta nejkrásnější, přestože to tak objektivně není. Soud shledal, že v příbězích, kde je ztracené dítě protagonistou příběhu, můžeme očekávat, že se nakonec shledá s rodiči. Navíc oba příběhy obsahovaly rozdílná poselství. První ukazoval, že láska činí lidi krásnými a druhý poukazoval na to, že co je krásné pro jednoho, nemusí být pro

---

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 19. ledna 1880. Baker proti Selden.

³² Rozhodnutí Prvního okružového odvolacího soudu USA ze dne 28. června 1967. Morrissey proti Procter & Gamble Co.

³³ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 217

druhého. Proto soud rozhodl, že podobné znaky obou děl jsou součástí doktríny *scènes à faire* a k porušení autorského práva nedošlo.³⁴

Tyto doktríny v USA vedly k určitému postupu při posuzování autorských děl, především počítačových programů. Namísto toho, aby zkoumaly, zda je dílo způsobilé autorskoprávní ochrany, soudy postupně oddělují nechráněné prvky díla. Jedná se o tzv. *postup plení nechráněného vyjádření*.³⁵

1.3.3 Dichotomie myšlenky a vyjádření v Evropské Unii

Směrnice o právní ochraně počítačových programů³⁶ výslovně vyňala ochranu myšlenek v případě softwarových děl. Učinila tak kvůli obavám, že by došlo k rozšíření autorskoprávní ochrany na funkce počítačových programů, programovací jazyky apod. Tato výjimka pro počítačové programy se projevuje také v judikatuře SDEU³⁷, která se zdráhá udělit funkcionalitě počítačového programu právní ochranu, aby se vyvarovala možné monopolizaci myšlenek.

Dochází zde ke střetu principu dichotomie myšlenky a vyjádření s principem nediskriminační ochrany výsledků tvůrčí duševní činnosti jakékoliv povahy. Přestože první princip je omezujícího charakteru a druhý má naopak funkci rozšiřující, nestojí primárně tyto dva proti sobě. V popsaném případě počítačových programů však k určitému konfliktu dochází.³⁸

1.3.4 Shrnutí

V USA i EU se problematika dichotomie myšlenky a vyjádření v posledních letech projevuje zejména u počítačových programů a v obou právních systémech se setkáváme s redukcionistickým postojem, který zaručuje, že nedojde k monopolizaci myšlenek v tomto odvětví. Zároveň však tento přístup silně ohrožuje princip nediskriminační ochrany výsledků

---

³⁴ SCHIENKE, Gregory S. The Spawn of Learned Hand - A Reexamination of Copyright Protection and Fictional Characters: How Distinctly Delineated Must the Story Be Told. *Marquette Intellectual Property Law Review* [online]. s. 42

³⁵ INGUANEZ, Daniel. A Refined Approach to Originality in EU Copyright Law in Light of the ECJ's Recent Copyright/Design Cumulation Case Law. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law* [online]., s. 805

³⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů

³⁷ INGUANEZ, Daniel. A Refined Approach to Originality in EU Copyright Law in Light of the ECJ's Recent Copyright/Design Cumulation Case Law. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law* [online]. s. 805

³⁸ ŠAVELKA, Jaromír. Analýza rozhodnutí SDEU ve věci SAS Institute. *Revue pro právo a technologie*. [Online]. s. 27 - 29

tvůrčí duševní činnosti. Důsledkem toho přirozeně dochází k snížení kvality i kvantity děl, jelikož je veřejnosti umožněno využívat práce jiných.

1.4 Doba trvání majetkových autorských práv

Třetím již zmíněným obecným limitem autorskoprávní ochrany je doba trvání autorskoprávní ochrany. V délce ochrany autorského práva ve vnitrostátních předpisech a mezinárodních smlouvách docházelo k častým změnám v průběhu dvacátého století. V současnosti bývalé legislativní změny způsobují komplikace při zjišťování okamžiku zániku autorskoprávní ochrany u některých autorských děl z důvodu obtížného určení délky jejich trvání. Minimální doba trvání autorských práv stanovená Bernskou úmluvou byla totiž státy mnohdy překonána poskytnutím delší postmortální ochrany.³⁹

Bernská úmluva obecně nerozlišuje mezi osobnostními a majetkovými právy autora. Výjimkou je právě případ zániku práv, kdy stanoví, že osobnostní složka nezaniká po autorově smrti dříve než ta majetková. Takové ustanovení by bylo redundantní, nebýt zemí s dualistickým pojetím autorského práva, kde jsou morální práva buď věčná, nebo zanikají již se smrtí autora. V USA osobnostní práva existují v omezené míře, přesto se jim dostává jisté délky ochrany, která je buď pevně stanovena, nebo je trvalá.⁴⁰

1.4.1 Rozdíly v době trvání autorskoprávní ochrany podle povahy autora

Bernská úmluva také stanovila pro fyzické osoby obecný základ 50 let ochrany post mortem auctoris již roku 1908. Ještě vyšší požadavek, tj. sedmdesátileté postmortální ochrany, zavedla evropská Směrnice o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících⁴¹, stejně jako americký Copyright Term Extension Act z roku 1998.⁴²

V angloamerickém právním systému je možné za autora považovat také právnickou osobu. V takových případech je postmortální ochrana z povahy věci nepřípustná. Východisko nabízí článek 12 Dohody TRIPS stanovující padesátiletou ochranu od konce kalendářního roku, ve kterém došlo k zveřejnění díla a v případě nezveřejněných děl padesát let od konce kalendářního roku vytvoření díla. Dohoda TRIPS však stanoví pouze minimální standard, který si státy uznávající právnickou osobu jako autora mohou navýšit. Autorský zákon USA dokonce

---

³⁹ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 278

⁴⁰ Tamtéž, s. 280

⁴¹ Směrnice evropského parlamentu a rady 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, Čl. 1

⁴² GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 280

poskytuje dílům spadajícím pod doktrínu works made for hire ochranu 95 let od publikace a 120 let od vytvoření, na základě toho, která skutečnost nastala jako první.⁴³

Povahu autora ovlivňuje také skutečnost, zda je identita autora známá veřejnosti. Pro anonymní a pseudonymní díla platí ochrana Bernské úmluvy padesát let od zveřejnění. Výjimku z klasické ochrany anonymních a pseudonymních děl představují případy, kdy není o autorově identitě pochyb, či pokud se přihlásí během doby trvání autorskoprávní ochrany. S takovými případy spojuje jak Bernská úmluva, tak Autorský zákon USA⁴⁴ standardní autorskoprávní ochranu. Evropská Směrnice o době ochrany autorského práva pak stanoví sedmdesátiletou dobu trvání práva od publikace, případně vytvoření pseudonymního a anonymního díla.⁴⁵

1.4.2 Doba trvání ochrany práv souvisejících s autorskými právy

Římská úmluva stanovila minimální požadavek délky právní ochrany práv souvisejících s autorskými právy na 20 let⁴⁶ a Dohoda TRIPS padesátileté zachování práv souvisejících s výjimkou práva na vysílání. Směrnice o době ochrany autorského práva a práv souvisejících rozlišuje den podání výkonu, který zahájí běh padesátileté doby. Tato lhůta se však přeruší a počíná běžet znovu, pokud je během běhu doby záznam výkonu oprávněně publikován nebo sdělen veřejnosti.⁴⁷

Americká autorskoprávní legislativa práva související od práv autorských neodlišuje, a proto jim poskytuje stejnou míru ochrany. Práva výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a další jsou často díly, které vznikají v zaměstnaneckém poměru a spadají tak v USA pod doktrínu works made for hire.⁴⁸ Přestože tedy právní řád USA práva související s právem autorským od autorského práva nerozlišuje, upravuje ochranu této duševní činnosti často v odlišném režimu.

1.5 Princip vyčerpání práva

K vyčerpání autorského práva dochází prvním převodem originálu díla či jeho rozmnoženiny. Při každém následujícím převodu té dané rozmnoženiny či konkrétního originálu díla totiž

---

⁴³ čl. 302(c), U.S. 1976 Copyright Act

⁴⁴ U.S. Copyright office zveřejní identitu autora

⁴⁵ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 282 – 283.

⁴⁶ Liší se začátek běhu doby ochrany podle druhu díla, viz GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 285

⁴⁷ Směrnice evropského parlamentu a rady 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, čl. 3

⁴⁸ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 287

převodce nepotřebuje souhlas autora či vlastníka práv. Tento limit umožňuje volný pohyb zboží. Nejedná se však o vyčerpání práva na rozmnožování, ale pouze práva na rozšiřování.

K zániku práva na rozšiřování díla dochází v USA na základě tzv. doktríny prvního prodeje (*first sale doctrine*) v USA. Doktrína prvního prodeje představuje možnost opětovného (druhého a dalšího) prodeje kopií díla bez autorova souhlasu poté, co bylo dílo uvedeno na trh. To znamená, že vlastník legálně nabyté rozmnoženiny díla je oprávněn tuto kopii zcizit bez svolení autora díla.

Vyčerpání práva na rozšiřování originálu či hmotné rozmnoženiny díla v Evropě je obdobou americké doktríny prvního prodeje. Judikatura ESD zavedla výklad, podle kterého první prodej díla v jednom ze členských států EU znamená vyčerpání práva na rozšiřování originálu či rozmnoženiny díla pro celou EU.⁴⁹ Tento precedent se stal následně normou obsaženou v článku 4 směrnice InfoSoc. Ustanovení směrnice však odmítá vyčerpání práva na území EU, pokud k převodu práv dojde v nečlenském státu EU.⁵⁰

Problematika doktríny prvního prodeje opět vychází z její teritoriality. Popsaný přístup EU sice rozšiřuje vyčerpání prvním prodejem na území celé Unie, avšak odmítá princip mezinárodního vyčerpání práva na rozšiřování. Tento přístup má významné ekonomické následky, umožňuje při prodeji určování rozdílných cen v různých státech na základě toho, jaká v nich panuje poptávka po díle či jeho rozmnoženinách. Na rozdíl od toho mezinárodní vyčerpání práva vychází vstříc zákazníkům, jelikož umožňuje import levných kopií ze zahraničí.

Doktrína prvního prodeje je zakotvena v čl. 109 (a) autorského zákona USA spolu s výjimkou, podle které vlastník určité rozmnoženiny či zvukového záznamu smí bez autorova souhlasu tu danou kopii prodat, nebo se jí jinak zbavit. Zákon však touto formulací pouze vyjadřuje, že poté co autor vyčerpá své právo prvním prodejem, vlastníci konkrétních rozmnoženin s nimi mohou disponovat bez autorova svolení. Vyčerpání práva prvním prodejem se však neuplatní v případě, že se jedná o výtvarné či fotografické dílo, které splňuje podmínky Visual Artist Rights Act. Těmi jsou například podepsané a očíslované kopie vydané v počtu 200 a menším.⁵¹

V případě z roku 2013 *Kirtsaeng proti John Wiley & Sons, Inc.* Nejvyšší soud USA stanovil významný precedent pro doktrínu prvního prodeje v USA. Thajskému studentovi jeho rodina

---

⁴⁹ Rozsudek Soudního Dvora EU ze dne 8. června 1971. Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH proti Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG. (C-78/70)

⁵⁰ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 305 – 306

⁵¹ Visual Artist Rights Act, § 106 A

posílala knihy zakoupené v Thajsku za nízkou cenu a on je následně prodával v USA, až dosáhl zisku na 100 tisíc USD. Američtí vydavatelé žalovali Kirtsaenga, přičemž tvrdili, že doktrína prvního prodeje se nevztahuje na zboží na šedém trhu. Tím měly být předmětné knihy, které byly sice legálně dovezené, ale nebyly vyrobeny v USA. Soud s argumentací žalobců nesouhlasil a stanovil, že jedinou podmínkou je zákonná výroba rozmnoženin, nehledě na jejich geografický původ.⁵²

1.5.1 Shrnutí

Mezinárodní úmluvy jako Dohoda TRIPS či Všeobecná úmluva o právu autorském nezavedly doktrínu prvního prodeje, tedy vyčerpání práva na distribuci, mezi svými členskými státy.⁵³ Proto je důležité věnovat se regionální úpravě této normy. Evropská Unie zavedla právo na rozšiřování díla, k jehož vyčerpání dochází prvním prodejem v jednom z členských států. Naproti tomu Nejvyšší soud USA provedl velký posun pojetí doktríny prvního prodeje od judikatury zavedené v roce 1998⁵⁴, když ve věci *Kirtseng* zavedl v USA princip mezinárodního vyčerpání práva na rozšiřování.⁵⁵

1.6 Rozdělení na práva související s právem autorským jako evropský limit autorského práva
Práva výkonného umělce k uměleckému výkonu, výrobce zvukového a zvukově obrazového záznamu, rozhlasového a televizního vysílatele jsou v zemích EU považována za práva související s autorským právem a jsou striktně a jednotně oddělena od práv autorských.

Na jejich speciální ochraně se státy dohodly při uzavření Římské úmluvy z roku 1964.⁵⁶ Přestože Římská úmluva zaručuje nižší standardy než Bernská úmluva autorským dílům, státy si osvojily praxi v rozšiřování práv nad stanovené minimum, někdy dokonce poskytující vyšší úroveň ochrany, než tomu je u práv autorských.⁵⁷ Zásadní rozdíl však nalézáme mezi úpravou těchto práv ve státech, které je považují za práva související s právem autorským a státech, které je považují za práva k literárním či jiným uměleckým dílům, a kde tedy tato práva často

---

⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 19. března 2013. *Kirtseng* proti John Wiley & Sons, Inc.

⁵³ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 307

⁵⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 9. března 1998. *Quality King Distributors Inc. proti L'anza Research International Inc.*

⁵⁵ PRUTZMAN, L. Donald. STENSHOEL, Eric. *IP Exhaustion around the World: Differing Approaches and Consequences to the Reach of IP Protection beyond the First Sale*. [online]. s. 12-14

⁵⁶ Římská úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací

⁵⁷ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 22

spadají do jurisdikce Bernské úmluvy.⁵⁸ Protože se jedná o duševní tvorbu, která je v jedné zkoumané právní úpravě považována za autorské právo, diplomová práce se právy souvisejícími s právem autorským zabývá tam, kde je to pro komparaci vhodné.

1.7 Registrační princip jako formální limit efektivní ochrany v USA

Americké autorské právo bylo tradičně založeno na registračním principu. Odklon od tohoto principu byl zapříčiněn přistoupením k Bernské úmluvě. Autorský zákon tedy dnes již nevyžaduje registraci autorského díla. Dílo vzniká, pokud je originální a vyjádřené, jak bylo popsáno výše. Povaha autorského práva (a kteréhokoliv jiného práva) však spočívá v tom, že bez možnosti účinně se domoci jeho ochrany, subjektivní právo autora fakticky neexistuje.⁵⁹

Přestože je registrace u Amerického autorského úřadu dobrovolná, zakládá nárok a poskytuje výhody americkým vlastníkům autorských práv. Vlastník autorského práva, které bylo vytvořeno na území USA, nemá bez registrace právo domáhat se určení porušení jeho práv, ani není způsobilý k náhradě jemu vzniklé škody či výdajů za právního zástupce v případě, že autorské dílo neregistroval před nezákonným zásahem do práva k danému dílu nebo do tří měsíců od zveřejnění díla. Registrace je zároveň důkazem platnosti a je podmínkou pro možnost registrovat dílo u Celní a hraniční kontroly, která chrání před dovozem nelegálních kopií díla.⁶⁰

Požadavek registrace je tedy důležitým prvkem autorského práva USA. Přesto donedávna nepanovala shoda ohledně okamžiku registrace, který je zásadní pro vznik výše popsaného oprávnění domáhat se soudní ochrany při porušení autorského práva. Existovaly zde dva možné přístupy. *Přístup doručení přihlášky k registraci*, který považoval dílo za registrované okamžikem doručení jeho přihlášky. Druhým je *přístup registrace*, který se váže na okamžik vydání certifikátu autorským úřadem.

Nejvyšší Soud USA v roce 2018 o této kolizi rozhodl v případě *Fourth Estate Public Benefit Corp. proti Wall-Street.com, LLC*.⁶¹ Společnost Wall-Street.com ponechala zveřejněné články společnosti *Fourth Estate Public Benefit Corporation* poté, co došlo k zrušení licenční

---

⁵⁸ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 22-23

⁵⁹ CARDUCCI, David R. *Copyright Registration: Why the U.S. Should Berne the Registration Requirement*. Georgia State University Law Review [online]. 2019, srov. s PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 71

⁶⁰ CARDUCCI, David R. *Copyright Registration: Why the U.S. Should Berne the Registration Requirement*. Georgia State University Law Review [online]. 2019

⁶¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 4. března 2019. *Fourth Estate Public Benefit Corp. proti Wall-Street.com*

smlouvy mezi společnostmi. Autorská společnost tak podala žalobu na porušení autorského práva k těmto článkům. Články v té době sice byly přihlášeny k registraci, ale Americký autorský úřad jejich certifikaci dosud neprovedl. Soud rozhodl, že podání přihlášky nezakládá registraci. Registrace je provedena až poté, co úřad přihlášku posoudí a přijme. V opačném případě by úřad neměl reálnou moc přihlášku odmítnout.⁶²

1.7.1 Shrnutí

Požadavek registrace zůstává důležitým limitem autorského práva v USA. Principem registrace se USA ještě více vzdalují mezinárodně přijímané zásadě odmítání formalit. Bernská úmluva, jíž jsou USA členským státem, stanoví, že požívání a výkon autorského práva není podroben žádným formalitám.⁶³ USA tak svým přístupem nedostávají mezinárodním závazkům. V Evropě můžeme uvést jako příklad dobrovolné registrace Německo, kde za účelem prodloužení doby trvání autorského práva vydaného anonymně nebo pod pseudonymem zákon žádá registraci pravého jména autora u Německého patentového úřadu, aby bylo možné je za uvedeným účelem zveřejnit. Hlavním rozdílem od americké úpravy je, že tato registrace nemá vliv na to, zda během doby trvání autorského práva anonymního autora budou jeho práva plně vymahatelná.

---

⁶² CARDUCCI, David R. *Copyright Registration: Why the U.S. Should Berne the Registration Requirement*. Georgia State University Law Review [online]. 2019, s. 881 - 882

⁶³ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl. Čl. 5 odst. 2

2.0 Historicko-filozofický exkurz

Abych mohl srozumitelně popsat vývoj autorského práva ve státech dvou různých právních systémů, je nezbytné nejprve uvést, že v rámci autorského práva rozlišujeme dvě tradice, jejichž vzájemné prolínání určilo dnešní podobu autorského práva mezinárodního.⁶⁴ Historicky první z nich je angloamerická tradice, kterou budu pro účely této práce označovat jako *copyright*. Ta byla následována tradicí kontinentální Evropy nazývané *droit d'auteur*. Byť ani dnes nezapřeme podobu kontinentálního právního systému s tradicí *droit d'auteur* a blízkost *copyrightu* s angloamerickým právním systémem, díky nadnárodní standardizaci se dnes myšlenky těchto tradic v právních rádech spíše sbíhají a překrývají.⁶⁵ Abychom však pochopili hybridní povahu dnešních autorskoprávních úprav, budu se nejprve věnovat teoriím, které jsou základem právních tradic *copyright* a *droit d'auteur*, nebo na ně měly významný vliv. Zaměřím se také na historický vývoj v kolébkách, které daly tradicím vzejít, tj. Velká Británie, USA a Francie.

2.1 Přirozenoprávní teorie

John Locke je považován za autora přirozenoprávní teorie vlastnictví, která byla následně využita při vzniku autorskoprávní tradice v kontinentální Evropě.⁶⁶ Locke ve svých úvahách vychází z přirozeného stavu, kdy Bůh věnoval lidstvu svět do společného vlastnictví a každému člověku daroval vlastnictví své vlastní osoby. Když člověk odebere část společného vlastnictví lidstva, nabývá do svého vlastnictví onu část vnějšího světa. Svou prací vylučuje společné právo lidstva k odebrané části. Podmínkou je, aby člověk čerpal ze zdrojů vnějšího světa způsobem, který zachová dostatek pro ostatní. Lockova teorie vlastnictví je proto aplikovatelná i na autorské dílo, které, jakožto výplod lidské mysli, žádným způsobem neomezuje další autory ve vytváření vlastních autorských děl, a proto dokonale splňuje požadavek ponechat dostatek zdrojů pro ostatní.⁶⁷ Na základech Lockovy teorie stavěli později Kant a další.

2.1.1 Zrod *droit d'auteur*

Vývoji moderní autorskoprávní ochrany předcházela ve Francii tzv. *Ancien régime*. V tomto systému od pozdní renesance královská koruna za účelem cenzury udělovala autorům, ale především vydavatelům a prodejcům výhradní královská privilegia publikovat dílo na základě

---

⁶⁴ Obě pojetí měla zásadní vliv na Bernskou úmluvu o ochraně literárních a uměleckých děl, jejíž smluvními stranami se stalo 179 států.

⁶⁵ SGANGA, Caterina. *Propertizing European copyright: history, challenges and opportunities*. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing Limited, 2018. ISBN 9781786430410. s. 19

⁶⁶ Tamtéž, s. 20.

⁶⁷ Tamtéž, s. 19

žádosti. Tato praxe vedla k vzniku monopolů a umožňovala koruně cenzurovat a kontrolovat tisk. Rozlišování práv samotných autorů přineslo až osvícenství osmnáctého století a edikty z let 1777 - 1778.⁶⁸

„*Co náleží více člověku, nežli výplod jeho mysli?*“⁶⁹ Tento citát Denise Diderota, jak by se mohlo zdát, obsahuje základní myšlenku porevoluční Francie. Vlastnictví výlučného práva k dílu je nejvíce oprávněné vlastnictví vůbec, jelikož vzniká z intelektu osoby.⁷⁰ Texty z této doby ovšem naznačují, že nálady ohledně přirozenoprávního pojetí ochrany autorských práv nebyly ve Francii černobílé a ukazují opozici přirozenoprávních myšlenek, na kterých dnes stojí tradice *droit d'auteur*.

Důkazem toho jsou především první francouzské dekrety z let 1791 až 1793 a texty navrhovatele prvního dekretu, *Le Chapeliera*, po němž byl tento zákon pojmenován. *Le Chapelier* sice napsal, že není posvátnějšího, více legitimního či osobního vlastnictví, nežli je vlastnictví díla, které je ovocem spisovatelových myšlenek.⁷¹ Tato slova jsou však vytržena z kontextu.⁷² *Le Chapelier* dále vysvětluje, že vlastnictví autorského práva je vlastnictvím *sui generis*, které v okamžiku zveřejnění autor převádí na veřejnost. Protože je však naprosto oprávněné, aby „muži myšlenek“ byli odměněni za svou práci, je potřeba podmínit použití děl autorovým souhlasem. Autorskou doménu *Le Chapelier* vnímal jako výjimku obecného fondu, která měla být hlavním principem, v tomto případě omezeným výjimkou v podobě pětileté postmortální ochrany.⁷³ C. Ginsburg argumentuje, že ani *Lakanalův* zákon z roku 1793 neměl mít přirozenoprávní tendence, které jim přiřkl až výklad první poloviny 19. století.⁷⁴

2.2 Utilitaristická teorie

Za první nositele myšlenek utilitaristické teorie považujeme J. Benthama a S. Milla. Podle nich se lidé snaží maximalizovat svůj užitek a redukovat trápení. Proto se tato teorie zaměřuje na společenskou utilitu, tedy schopnost poskytnout užitek co největšímu počtu osob. Na rozdíl od přirozenoprávní teorie⁷⁵, kde je odměna morálním závazkem a uděluje se za úsilí bez

---

⁶⁸ GINSBURG, Jane C. *Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America*. *Tulane Law Review* [online]. s. 997 – 998. srov. s Zajíčková, Z. *Autorskoprávní ochrana výtvarných děl*, s. 44

⁶⁹ Překlad citátu, pozn. autora: Všechny překlady jsou mé vlastní, pokud není výslovně uvedeno jinak.

⁷⁰ BALDWIN, Peter. *The Copyright Wars: Three Centuries of Trans-Atlantic Battle*. Princeton: Princeton University Press, 2014. ISBN 9780691161822. s. 59.

⁷¹ GINSBURG, Jane C. *Une Chose Publique: The Author's Domain and the Public Domain in Early British, French and US Copyright Law*. *Cambridge Law Journal* [online]. s. 665.

⁷² GINSBURG, Jane C. *Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America*. *Tulane Law Review* [online].

⁷³ Tamtéž, s. 1007

⁷⁴ Tamtéž, s. 1011 – 1012.

⁷⁵ Zastupitelé jsou Locke, Hegel a Kant

požadavku prospěšnosti, podle utilitaristické teorie stát odměňuje autora za dosažení společenského přínosu. Zákon proto udělí vlastnické právo jako motivaci k další činnosti přispívající společnému dobru. Je potřeba dodat, že utilitaristické pojetí nezapírá důležitost ochrany autora, ale pouze se mísí s myšlenkou potřeby ospravedlnění díla společenským přínosem.⁷⁶ Již Bentham si uvědomoval, že „*ten, kdo nemá naději na sklizeň, se nebude obtěžovat, aby zasel.*“⁷⁷

2.2.1 Zrod autorského práva v USA

Prvním zákonem upravujícím autorské právo byl britský Statut Královny Anny z roku 1710, který uděloval autorům knih právo na rozmnožování díla až na 28 let, byl-li autor po prvních 14 letech od publikace stále naživu. Americká Ústava v článku 1 oddílu 8 mimo jiné stanoví, že kongres má pravomoc „...*podporovat vědecký pokrok a užitečné znalosti a umění tím, že zajistí spisovatelům a vynálezčům na určitou dobu výhradní právo k jejich dílům a vynálezům.*“⁷⁸ Tento text je později vykládán způsobem podporujícím utilitaristickou teorii, podřazující autorovy zájmy dobru společnosti. Avšak ani nálady v USA nebyly při zrodu autorského práva jednoznačné. Důkazem tomu je například proklamace zákona státu Massachusetts⁷⁹, která nesla totožné myšlenky jako porevoluční Francie. Nicméně následující americká legislativa, Autorský zákon z roku 1790, již nezapřela inspiraci ve Statutu královny Anny⁸⁰ a podřídila se utilitaristické teorii.⁸¹

2.3 Srovnání přirozenoprávní a utilitaristické teorie

Tento exkurz ukazuje myšlenky dvou základních teorií, které stojí na počátku dnešních autorskoprávních tradic. Dále zkoumá obvyklé představy o jejich vzniku, které částečně vyvrací.

Pro shrnutí lze droit d'auteur označit za tradici kladoucí důraz na ochranu autora, v jejímž důsledku může docházet ke ztížení šíření děl a upozadění role společnosti při určování úspěšnosti díla. Copyright pak sice podporuje inovace a šíření děl, autorství je však pro něj

---

⁷⁶ SGANGA, Caterina. *Propertizing European copyright: history, challenges and opportunities*. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing Limited, 2018. ISBN 9781786430410. s. 26

⁷⁷ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 18

⁷⁸ TINDALL, George B. *Dějiny Spojených států amerických*. SHI, David E.; [z anglických originálů přeložili Alena Faltýšková et al.]. 5., dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 792 – 804

⁷⁹ Massachusetts Act of March 17, 1783, srov. s GINSBURG, Jane C. *Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America*. Tulane Law Review [online]. s. 1001

⁸⁰ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 17

⁸¹ GINSBURG, Jane C. *Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America*. Tulane Law Review [online]. s. 995 – 1002

pouhou komoditou, autor je podnikatelem a dílo jeho produktem.⁸² Tyto tradice se nenacházely v čisté podobě ani při svém vzniku a tím spíše tak tomu není ani dnes.

Ať už mluvíme o copyright nebo droit d'auteur, můžeme dnes s jistotou říct, že oba systémy doprovázel jeden společný prvek již od jejich vzniku. Práva byla postupem času rozšiřována ve prospěch jejich vlastníků, ať už se jednalo o autory samotné či vydavatele. Ilustrovat tento trend můžeme na příkladu práva na rozmnožování literárního díla, kdy od původních 14 let ochrany od okamžiku publikace, které zaručovaly první autorské zákony Velké Británie a USA, legislativa dospěla k sedmdesáti roků posmrtné ochrany v devadesátých letech dvacátého století jak v Evropské Unii, tak USA.⁸³ Zvyšování minimálních standardů je také trendem mezinárodních úmluv, a to ať už jde o rozšiřování předmětu ochrany (druhů chráněných děl), nebo samotná práva k nim.⁸⁴

2.4. Teleologický argument jako možné východisko pro dnešní autorské právo

2.4.1 Tradiční teorie autorského práva

Moderní autorské právo je především díky technologickému pokroku již mnohem komplexnější a některé nové otázky neumí Lockova teorie a ani teorie utilitaristická odpovědět.

Problematika Lockovy teorie spočívá v tom, že počítá se spojením lidské práce a hmotných objektů. Locke ve své teorii počítal pouze vytvářením hmotných děl, která je možné fyzicky držet. Jedním z úkolů autorského práva je však ochrana práv k nehmotným věcem.

Dalším úskalím Lockovy teorie je, jak se vypořádává s rozdělením omezených zdrojů. Požadavek ponechat dostatek pro ostatní má předcházet vzniku konfliktů. Jestliže podle Locka autorskoprávní ochrana vzniká jako výsledek hodnoty vytvořené jednotlivcem, Lockova teorie nevysvětluje, proč jsou chráněna i díla bezcenná. Spousta autorských děl zůstane naprosto bez povšimnutí. Lockova teorie spojuje autorskoprávní ochranu s prací. Jak bylo prokázáno v první kapitole této práce, daleko důležitější je však dnes u autorského díla originalita a kreativita.⁸⁵

Utilitaristická teorie pak zapomíná na to, že autoři často netvoří za účelem zisku. Její argument, že autor ztratí touhu se kreativně vyjadřovat, ignoruje chování nemalé části autorů. Ani předpoklad, že podpora autora vede k vyšší výkonnosti není zcela namístě. Podpora autora má

---

⁸² BALDWIN, Peter. *The Copyright Wars: Three Centuries of Trans-Atlantic Battle*. Princeton: Princeton University Press, 2014. ISBN 9780691161822.

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Tamtéž s. 29

⁸⁵ GERBER, Joseph A. *Locking Out Locke: A New Natural Copyright Law*. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*. [online]. s. 619 - 623

vést k tomu, aby autor dílo sdílel, nikoliv vytvářel. Jestliže totiž autor svá díla utajuje, nemůže autorskoprávní ochrana dobře působit. *Jestliže nové bohatství zůstane ve vlastnictví jeho tvůrce, nezvýší se o něj společné zásoby.*⁸⁶

Utilitaristická teorie si také neumí poradit s osobnostními právy, přestože ty jsou součástí mezinárodních smluv. Například Všeobecná úmluva o právu autorském (jejímž členem je i USA) dává autorovi právo dílo si osobovat, které může uplatnit i po zpeněžení svého díla.

2.4.2 Aristotelova teleologická teorie

Teleologický argument se nabízí jako řešení pro obě tradice. Teorie vychází z Aristotelova učení, podle které spravedlnost diskriminuje pouze na základě relevantní přednosti. Jako příklad uveďme hru na flétnu. U hry na flétnu je relevantní předností schopnost dobře hrát. Diskriminovat z jakéhokoliv jiného důvodu by spravedlnosti naopak odporovalo. Aby bylo možné určit subjektivní práva osoby, je potřeba odhalit základní povahu zkoumané věci, tzv. telos. Teleologické myšlení umožňuje odhalit pravou povahu věci a je tak ideálním vodítkem legislativce.

Tzv. aretaická teorie má za to, že telos (cíl) objektivního práva je podporovat a umožnit lidem vést excelentní život. Od utilitaristické legislativy postavené na základech ekonomických argumentů se liší aretaická teorie tím, že spojuje jejich účelnost s přirozeným právem a činí z ekonomických argumentů pouhé prostředky dosažení přirozeného *telos* předmětného právního rámce. Na rozdíl od Lockovy přirozenoprávní teorie, která konstruuje vlastnictví vně společnosti a pak ho aplikuje směrem dovnitř (kde se projevuje v pozitivním právu), Aristoteles prolíná pozitivní právo a přirozenou podstatu věci s cílem rozkvětu společnosti.⁸⁷

Aplikace této teorie pak lze uvést na příkladu osobnostních práv. Systém copyright se osobnostním právům dlouhou dobu vzpíral. Autorskoprávní ochrana však spočívá nejen v ochraně fyzického vyjádření, například v podobě seskupení slov u literárního díla, ale také v ochraně myšlenky v něm vyjádřené. Jedině s takovým přístupem může systém copyright podpořit rozvoj znalostí ve společnosti (*advancement of knowledge*), který pro něj američtí otcové zakladatelé zamýšleli.⁸⁸

---

⁸⁶ GERBER, Joseph A. *Locking Out Locke: A New Natural Copyright Law*. Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal. [online]. s. 618

⁸⁷ Tamtéž s. 625

⁸⁸ Tamtéž, s. 631

Myšlenka jako taková musí být vyjádřením konkretizována a chráněna, aby mohla přispět k lidskému porozumění. Proto došlo v autorskoprávní ochraně v USA k pokroku. Již nejsou chráněna jen slova na papíře, ale po vzoru Evropských zemí USA uznávají integritu autorských děl a jako členský stát mezinárodních smluv⁸⁹ se zavázaly chránit také myšlenky v dílech obsažené. Osobnostní právo na integritu díla je jádrem autorských práv a dává autorům účast na jeho šíření a diskusi o nových myšlenkách. Tak jako nejlepší hráči fléten nejlépe naplňují *telos* nejlepších fléten, autoři se nejlépe starají o svá díla způsobem, který naplňuje *telos* autorského práva. Tímto cílem (*telos*) je rozvoj znalostí ve společnosti.⁹⁰ Utilitaristická teorie výše popsaný posun k uznání osobnostních práv nedokáže vysvětlit a obstát tak požadavkům, které vytváří sbližování copyrightu a *droit d'auteur*.

---

⁸⁹ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl. Čl. 6bis

⁹⁰ GERBER, Joseph A. *Locking Out Locke: A New Natural Copyright Law*. Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal. [online]. s. 619 – 632

3.0 Mezinárodní autorské právo

3.1 Bilaterální autorskoprávní smlouvy

Národní právní řády devatenáctého století ochranu autorství cizích státních příslušníků buď vylučovaly, nebo podmiňovaly formálními požadavky. Příkladem formálního požadavku byla povinnost vydání díla na území Německa místním nakladatelem. Důsledkem těchto zákonů byly jednak nízké příjmy nejen zahraničních, ale i domácích autorů a nakladatelů, kteří museli čelit levným kopiím zahraničních děl.⁹¹

První bilaterální smlouvy první poloviny devatenáctého století fungovaly vždy na základě určité reciprocity. Šlo buď o reciprocitu materiální či formální. Formální reciprocita, označovaná také jako doložka národního zacházení, znamenala, že státy poskytovaly ochranu dílům autorů druhého státu na stejné úrovni jako dílům domácích autorů.

V roce 1852 Francie přijala dekret, který poskytoval ochranu dílům všech zemí světa. Dekret se netýkal dramatických představení a úroveň ochrany autorských děl byla podstatně nižší než u děl domácích autorů. Největším trhem neautorizovaných děl této doby byly Spojené státy americké, které svou první autorskoprávní úpravou, Autorským zákonem z roku 1790, poskytly ochranu dílům pouze těch autorů, kteří byli občany nebo obyvateli USA.⁹² Až zákon roku 1891⁹³ zavedl ochranu děl majících původ v zemích, které zaručovaly autorská práva americkým autorům na základě zásady národního zacházení. Mezi první státy, které s USA dohodly formální reciprocitu, patřily Evropské velmoci. Nevýhodou bilaterálních smluv bylo, že se jejich podmínky mohly výrazně lišit, což vedlo k vysoké nepřehlednosti práv. Často užívaná doložka nejvyšších výhod měla za následek neustále se měnící míru ochrany práv, čímž docházelo k omezení právní jistoty.⁹⁴

3.2 Multilaterální autorskoprávní smlouvy

3.2.1 Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl

Bernská úmluva je jednoznačně nejvýznamnější mezinárodní úmluvou upravující autorské právo. Její postavení je dáno silnou členskou základnou, tvořící tzv. Bernskou unii, ale také doložkou, která je obsažena v článku 18 úmluvy. Ten stanoví, že se úmluva vztahuje na všechna díla, která se v době přijetí úmluvy ještě nestala díly volnými. Následující články

---

⁹¹ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 31.

⁹² Tamtéž, s. 31-32

⁹³ Chace Act of 1891

⁹⁴ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 33.

upřesňují, že úmluva neomezuje možnost států poskytovat ochranu nad rámec toho, co sama reguluje. To samé platí pro soukromé dohody uzavírané s autory.⁹⁵

3.2.1.1 Historie

Dlouhodobé snahy o univerzální mezinárodní normu vedly k založení Mezinárodní literární a umělecké asociace⁹⁶ pod vedením Victora Huga, jejíž agendou se tato problematika stala. Postupně došlo k sepsání prvního textu ve švýcarském Bernu roku 1883. O 3 roky později byl na Švýcarské konferenci dokončen finální návrh Úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl. Úmluva byla přijata deseti státy⁹⁷ a vstoupila v účinnost pátého prosince 1887.

Úmluva zaváděla princip národního zacházení známý z bilaterálních smluv a zaručovala právo na překlad a právo na veřejný přednes. Právo na rozmnožování díla v originálním znění úmluvy chybělo z důvodu různorodosti jeho vymezení v národních právních řádech. Jeho opomenutí v textu úmluvy je proto vnímáno jako postup, který zabezpečil, aby mohlo být zachováno v plné míře.⁹⁸

3.2.1.2 Rámec chráněných děl

Dílo je chráněno Bernskou úmluvou, pokud je jeho autor občanem, nebo má trvalé bydliště ve státě Bernské unie, případně pokud své dílo poprvé zveřejnil ve státě Unie.⁹⁹ Již roku 1908, kdy byl přijat berlínský text úmluvy, byl zrušen princip formality. To znamená, že díla by měla být chráněna bez nároku na registraci, poplatky a další formality.¹⁰⁰ Co se týče pojmu „*literární a umělecká díla*“, ten zahrnuje všechny výtvořky z literární, vědecké a umělecké oblasti, bez ohledu na způsob nebo formu jejich vyjádření.

3.2.1.3 Vstup USA do Bernské unie

První mezinárodní bilaterální smlouvy začaly USA uzavírat až v roce 1892.¹⁰¹ Přijetí Bernské úmluvy pro USA zkomplikovalo revidování úmluvy v Berlíně roku 1908. Nový text vedle zrušení formalit zavedl zákaz požadavku domácí výroby (*domestic manufacturing requirement*). Požadavek domácí výroby zakazoval distribuci anglicky psaných děl, pokud

---

⁹⁵ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 49–50

⁹⁶ *Association Littéraire et Artistique Internationale*

⁹⁷ Německo, Belgie, Španělsko, Francie, Velká Británie, Haiti, Itálie, Libérie, Švýcarsko, Tunis.

⁹⁸ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 34 - 35

⁹⁹ Bernské úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl. Čl. 3.

¹⁰⁰ Bernské úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl. Čl. 5 odst. 2.

¹⁰¹ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 38

nebyla vytištěna na materiálu vyrobeném v USA nebo Kanadě.¹⁰² Takové jednání sice původně v USA nevedlo přímo k zániku autorskoprávní ochrany daného díla, ale mohlo být důvodem pro úspěšnou obhajobu před žalobou pro porušení autorského práva.¹⁰³ Z této výrobní doložky těžily především domácí tiskaři, jejichž lobby byla dlouhodobou opozicí proti přijetí Bernské úmluvy. Dalším důvodem amerického autorskoprávního izolacionismu byla již existující možnost chránit autorská díla amerických občanů Bernskou úmluvou, a to za předpokladu, že bylo dílo vydáno současně v zemi člena Bernské unie. V roce 1914 Dodatkový protokol k úmluvě však uzavřel tato pomyslná zadní vrátka amerických autorů.¹⁰⁴

Po druhé světové válce se Spojené státy Americké staly hlavním dovozcem autorských děl. Aby mohly zajistit svým autorům příjmy ze zahraničí, připojily se v roce 1955 k Všeobecné úmluvě o autorském právu, která operovala na principu národního zacházení a jejími členy byly také některé evropské státy. Přijetím Autorského zákona roku 1976 došlo k navýšení délky autorskoprávní ochrany na základ požadovaný Bernskou úmluvou, zrušení požadavku domácí výroby, a především k opuštění principu formality v podobě registrace¹⁰⁵, poplatků a oznámení. Pod mezinárodním tlakem, který měl za následek těžké postavení USA při uzavírání mezinárodních smluv na poli duševního vlastnictví, USA 1. března 1989 přistoupily k Bernské úmluvě.

3.2.2 Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském

Původním účelem snah, ze kterých vzešla Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském z roku 1996 (dále jen „Smlouva WIPO o právu autorském“) bylo vytvořit protokol k Bernské úmluvě. Byť blízký vztah k Bernské úmluvě Smlouva WIPO o právu autorském nezapře a její ustanovení je třeba vykládat konformně s normami Bernské úmluvy, během desíti let příprav se změnila jak výsledná forma (z dodatku v samostatnou úmluvu), tak původně zamýšlený obsah. Každý členský stát se přijetím Smlouvy WIPO o právu autorském zavazuje zároveň k pravidlům obsaženým v Pařížském textu Bernské Úmluvy, přestože není jejím členem.

Smlouva WIPO o právu autorském zařadila mezi chráněná díla také počítačové programy a databáze, které představují způsobem výběru nebo uspořádáním svého obsahu duševní

---

¹⁰² Tamtéž s. 225

¹⁰³ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s.225

¹⁰⁴ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 38

¹⁰⁵ Problematika principu registrace je detailněji popsána v kapitole 2.5

výtvoř. ¹⁰⁶ Dále zavedla právo autora na svolení k zpřístupnění originálu nebo rozmnoženin svých děl veřejnosti prodejem nebo jiným převodem vlastnictví. ¹⁰⁷

Další právo, které Smlouva WIPO o právu autorském zakládá, je právo na pronájem. Konkrétně se jedná o právo autorizovat pronájem originálu i kopií u třech druhů děl: počítačových programů, kinematografických děl a děl obsažených na zvukových záznamech. Třetí zásadní novinkou bylo rozšíření práva na sdělování veřejnosti takovým způsobem, že každý může mít přístup k těmto dílům na místě a v čase podle své volby, tedy i pomocí internetu. ¹⁰⁸

3.2.3 Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (dále jen „*Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech*“) zakládá výkonným umělcům ekonomická práva k jejich výkonům zaznamenaným na zvukových záznamech. Těmito ekonomickými právy jsou právo udělit souhlas s rozmnožováním svých zaznamenaných výkonů ¹⁰⁹, právo na rozšiřování, právo na pronájem, právo na zpřístupňování zaznamenaných výkonů včetně zpřístupňování prostřednictvím internetu. V souvislosti s nezaznamenanými výkony uděluje výkonným umělcům právo udělit souhlas k vysílání a sdělování výkonu veřejnosti a právo povolit fixaci záznamu. ¹¹⁰ Výrobci zvukových záznamů jsou dána stejná ekonomická práva k jejich záznamům jako umělcům k jejich výkonům. ¹¹¹

Smlouva dále přiznává výkonným umělcům i producentům právo na spravedlivou odměnu za užití zvukového záznamu, ale členské státy mohou tuto normu odmítnout a pokud tak učiní, mohou vůči nim ostatní státy recipročně odmítnout poskytnutí odměny. ¹¹²

---

¹⁰⁶ Smlouva světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském. čl. 4 a 5

¹⁰⁷ Tamtéž čl. 6

¹⁰⁸ LINDNER, Brigitte. SHAPIRO, Ted. Copyright in the information society: a guide to national implementation of the European directive. 2. vydání. Northampton, MA: Edward Elgar Pub., 2019. ISBN 9781786439208. s. 1 – 18. Srov. s WIPO. Summary of the WIPO Copyright Treaty (WCT) (1996). [online]

¹⁰⁹ Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech. čl. 7

¹¹⁰ Tamtéž čl. 6

¹¹¹ LINDNER, Brigitte. SHAPIRO, Ted. Copyright in the information society: a guide to national implementation of the European directive. 2. vydání. Northampton, MA: Edward Elgar Pub., 2019. ISBN 9781786439208. s. 1 – 18.

¹¹² Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech. čl. 15

Vedle ekonomických práv udělila Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech výkonným umělcům také práva osobnostní v podobě práva osobovat si výkon a práva bránit se jakékoliv změně, která by poškodila pověst umělce.¹¹³

3.2.4 Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací

Vznik mezinárodních smluv týkajících se práv souvisejících s právem autorským navazuje na jejich vyčlenění do samostatné kategorie státy kontinentální právní tradice v první polovině dvacátého století. Kvůli druhé světové válce došlo k zpomalení tohoto vývoje a první mezinárodní smlouvy se čtyřicet původních členských států této úmluvy dočkalo až v roce 1961 jako završení snah tří mezinárodních organizací. O tři roky později vešla Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací (dále jen „Římská úmluva“) v účinnost.¹¹⁴

Římská úmluva chrání výkonné umělce proti chování, se kterým neudělili souhlas. Patří mezi ně například rozhlasové vysílání a veřejný přenos, pořízení záznamu jejich nezaznamenaného výkonu a další. Výrobcům zvukových záznamů úmluva dává právo rozhodnout o přímém či nepřímém rozmnožení svých záznamů a v případech jejich užití zakládá právo na odměnu výkonných umělců a výrobců. V neposlední řadě dává právo rozhlasovým organizacím povolit či zakázat přenos rozhlasových pořadů či rozmnožení jejich záznamů.¹¹⁵

Hned první článek Římské úmluvy jasně vymezuje, že ochrana práv souvisejících s právem autorským žádným způsobem nesmí ovlivnit ochranu autorskoprávní a nesmí být ani vykládána na újmu autorskoprávní ochrany. Nastolení hierarchie Římskou úmluvou určilo směr pro další mezinárodní smlouvy na poli ochrany práv souvisejících s právem autorským jako jsou Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů nebo výše zmíněná Úmluva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech.

3.2.5 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen „Dohoda TRIPS“) je spravována Světovou obchodní organizací, u jejíhož zrodu sama stála, když byla vytvořena

---

¹¹³ Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech. Čl. 5

¹¹⁴ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 55 - 60

¹¹⁵ WIPO. Summary of the Rome Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organisations (1961). [online].

v rámci obchodních jednání, které vyústily v založení této organizace.¹¹⁶ Mezi výhody Dohody TRIPS patří, že na rozdíl od předchozích smluv je schopna umožnit efektivní vynucování v případě jednání v rozporu s jejími minimálními standardy. Tato ustanovení iniciovaly technicky vyspělé státy, především pod tlakem ohrožených sektorů farmacie, chemického a zábavního průmyslu. Stanovení vysokých rozsáhlých kompenzací přesvědčilo přistoupit i rozvojové země, díky kterým je také Dohoda TRIPS výjimečná, co se do počtu členů týče.¹¹⁷

3.2.5.1 Tříkrokový test a doktrína fair use

Pro účely této práce je důležitý zejména článek 13 Dohody TRIPS, který zavádí tzv. tříkrokový test. Podle tohoto testu mají členské státy omezit omezení a výjimky z výlučných práv pouze na ty zvláštní případy, které jednak nerozpoukají běžné využívání díla a zároveň nepřiměřeně nepoškozují oprávněné zájmy držitelů práv. Tento test je upravenou verzí testu Bernské úmluvy a přejala ho také další mezinárodní smlouvy¹¹⁸ a evropské směrnice¹¹⁹. Zatímco státy EU tříkrokový test implementovaly do svých právních řádů, to samé se s jistotou neplatí v případě USA.

Prchal poukazuje na to, že neurčitost americké doktríny fair use¹²⁰ je důvodem, proč tato otevřená výjimka nemůže splňovat první požadavek tříkrokového testu. První krok požaduje, aby výjimky a omezení bylo možné uplatnit jen ve zvláštních případech. Takové výjimky a omezení mají být vymezeny určitě. Z USA zní názor, že doktrína fair use splňuje první podmínku, jelikož na základě precedentů nabyla dostatečné určitosti. To však nemění nic na tom, že nelze s určitostí znát výsledek soudního řízení, kdy soudce rozhoduje o doktríně fair use. To je hlavním důvodem, proč autorské právo USA nemůže vyhovovat požadavku článku 13 Dohody TRIPS.¹²¹

---

¹¹⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Východiska Dohody TRIPS. [online] Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument6336.html>

¹¹⁷ [Tamtéž](#)

¹¹⁸ Např. Smlouva WIPO o autorském právu

¹¹⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů.

¹²⁰ Viz kapitola 6

¹²¹ PRCHAL, Petr. Limity autorskopravní ochrany. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 176 - 183

4. Limity smluvní svobody v autorském právu

Pojetí autorského práva popsaná v druhé kapitole této práce se promítají také do problematiky převodu práv k autorskému dílu. Rozdíly v zákonných limitech smluv nalézáme mezi zeměmi právního systému angloamerického i kontinentálního. Státy EU omezují smluvní svobodu v autorském právu, aby zabránily užívání nepřiměřených smluvních podmínek. USA a Velká Británie omezení autorskoprávních závazků využívají tradičně v menší míře.¹²²

4.1 Limity převoditelnosti autorského práva v Evropě

Příčinou rozdílných úprav převoditelnosti autorských práv v EU jsou dualistický a monistický přístup. Dualistický přístup klade důraz na nepřevoditelnost osobnostních práv a ponechává volnost při převodu práv majetkových. Naopak v monistickém systému, který nepřipouští převod autorských práv, se podobného efektu dosáhne propůjčením privilegií dílo užívat (*Nutzungsrechte*), jelikož osobnostní a majetková práva jsou zde považována za nedělitelná.¹²³

Přestože jsou v kontinentální Evropě osobnostní práva nepřevoditelná, spolu s převodem majetkových práv dochází současně k převodu také některých práv osobnostních, nebo spíše k jejich omezení. Příkladem toho je Německo, kde smlouvou o propůjčení privilegií k literárnímu dílu autor převádí na nabyvatele privilegií také právo provádět změny v textu a názvu díla, které nabyvatel licence učiní v dobré víře. Pokud tak nabyvatel učiní, jedná se o legální zásah do osobnostního práva na integritu díla. Dalším příkladem, kdy osobnostní právo přechází na nabyvatele autorského práva je právo na první zveřejnění.¹²⁴

4.2 Limity smluvního určení způsobů užití díla v Evropě

Evropské kontinentální právní řády kladou podmínky pro ustanovení smlouvy, která řeší otázku, jak bude dílo nabyvatelem autorského práva využíváno. Tak například španělský autorský zákon zakazuje bez souhlasu autora šířit díla takovými způsoby, které v době smlouvy ještě neexistovaly. Podobně německý autorský zákon ruší právní účinek propůjčení užívacího práva pro dosud neznámé druhy užití v době uzavření smlouvy. Německá a nizozemská právní úprava navíc omezuje užití díla pouze na způsoby, které byly ve smlouvě explicitně vyjmenovány. Podobného účinku dosahují státy s dualistickým pojetím autorského práva, které

---

¹²² GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 260

¹²³ Tamtéž s. 262

¹²⁴ Tamtéž, s. 263

podmiňují platnost smluv o převodu autorského práva tím, že se strany domluví na předvídaných způsobech užití, určí územní a časový rozsah a autorovu odměnu.¹²⁵

4.3 Právo odstoupit od smlouvy ve Velké Británii

Autorské právo Velké Británie umožňuje převést subjektivní autorská práva smlouvou, pořízením pro případ smrti a na základě zákona.¹²⁶ Autorský zákon výslovně nezakazuje žádná smluvní ujednání, ale autor může využít úpravu obecného smluvního práva, které nabízí důvody odstoupení od smlouvy, jako je bankrot jedné ze smluvních stran, nebo porušení smluvních podmínek.¹²⁷

Dalším důvodem pro odstoupení od smlouvy je omezení obchodu (*restrain of trade*). Příkladem toho je judikát *Macaulay proti Schroeder Music Publishing Co Ltd* z roku 1974. Mladý spisovatel písní žaloval společnost Schroeder Music, která s ním uzavřela nevýhodnou smlouvu. Macaulay neměl v kontraktačním procesu žádnou vyjednávací sílu a ustanovení smlouvy byla zjevně nespravedlivá a represivní. Sněmovna lordů shledala, že ustanovení smlouvy prodlužující jednostranně smlouvu pro případ, že honorář umělce překročí 5000 Britských liber, je právě takovým nepřipustným omezením obchodu. Smlouva tak byla v rozporu s veřejným pořádkem, a proto také neplatná.¹²⁸

4.4 Právo odstoupit od smlouvy v USA

Autorský zákon USA z roku 1978 zdůrazňuje smluvní svobodu, když stanoví, že vlastnictví autorského práva může být převedeno celé nebo zčásti jakýmkoliv způsobem nebo na základě zákona. Stejný právní předpis však obsahuje také některá ustanovení omezující převoditelnost práv, která sledují autorův prospěch. Nejvýraznějším z nich je právo autora a jeho právních nástupců jednostranně odstoupit od smlouvy během pětileté lhůty, která začíná běžet 35 let po uzavření smlouvy.

Možnost odstoupení je však značně omezena formálními podmínkami. Od smlouvy nelze odstoupit například u zaměstnaneckých děl spadající pod doktrínu *works made for hire*, nebo také v případě, že titulem převodu autorských práv je závěť. Dále autorský zákon vyžaduje, aby osoba plánující odstoupit od smlouvy zaslala protistraně upomínku o tomto záměru. Zaslání upomínky je časově omezeno. Lhůta začíná běžet deset let před začátkem pětileté lhůty

---

¹²⁵ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 263 - 265

¹²⁶ Copyright, Designs and Patents Act 1988. §90 odst. 1

¹²⁷ DUSOLLIER, Séverine. KER, Caroline. IGLESIAS, Maria. SMITS, Yolanda. *Contractual arrangements applicable to creators: Law and practice of selected member states*. [online]. s. 78

¹²⁸ Rozhodnutí Sněmovny Lordů z roku 1974. *Macaulay proti Schroeder Music Publishing Co Ltd*.

pro odstoupení od smlouvy a končí dva roky před uplynutím této lhůty.¹²⁹ To znamená, že pokud se autor rozhodne od smlouvy odstoupit po prvních třech letech lhůty pro odstoupení od smlouvy, zmeškal již lhůtu pro upomenutí druhé smluvní strany.

4.5 Právo odstoupit od smlouvy v kontinentální Evropě

Evropský kontinentální právní systém dává autorům právo zrušit převedená práva k dílu většinou za cenu odškodnění jejich nabyvatele.¹³⁰ Tzv. reverzní práva (*reversion rights*) v Evropě umožňují autorům nárokovat práva v určitých případech nehledě na obsah smlouvy o převodu či propůjčení práv. Prvním důvodem je podobně jako v USA běh času. Nizozemský autorský zákon umožňuje autorům odstoupit od smluv, které jsou uzavřeny na bezdůvodně dlouhou dobu. V Německu může autor změnit smlouvu o zapůjčení výhradní licence na nevýhradní po deseti letech od uzavření smlouvy. Polské právo dispozitivně umožňuje autorům po uplynutí pěti let od převodu licence zrušit smlouvu jeden rok po upomínce.¹³¹

Druhým důvodem pro reverzi autorských práv v Evropě jsou tzv. use-it-or-lose-it normy, které chrání autora před nezdarem nabyvatele jeho dílo přiměřeně využít. Příkladem je německá právní úprava, která po dvou letech od uzavření smlouvy bez patřičného užití díla nabyvatelem licence dává možnost autorovi smlouvu jednostranně zrušit. Určitá obdoba takových ustanovení se objevuje ve velkém množství evropských legislativ.¹³²

Směrnice o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících upravuje use-it-or-lose-it klauzuli pro výkonné umělce. Za předpokladu, že výrobce zvukového záznamu nenabízí rozmnoženiny k prodeji v dostatečném množství nebo je ani nesdělí veřejnosti a výkonný umělec ho upozorní o svém záměru s ročním předstihem, aniž by tak výrobce zvukového záznamu dodatečně učinil, může výkonný umělec zrušit smlouvu o převodu práv ke svému výkonu po 50 letech od vydání záznamu. Pokud není záznam vydán, doba počíná běžet oprávněným sdělením veřejnosti.¹³³

Třetím důvodem pro zrušení převodu autorského práva je využití díla v rozporu s autorovým zájmem. Německé a polské právo umožňuje autorům zrušit smlouvu, jestliže dané dílo již

---

¹²⁹ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 263-265

¹³⁰ Tamtéž s. 266 - 267

¹³¹ DUSOLLIER, Séverine. KER, Caroline. IGLESIAS, Maria. SMITS, Yolanda. *Contractual arrangements applicable to creators: Law and practice of selected member states*. [online].

¹³² Lucembursko, Španělsko, Belgie, Rakousko, Portugalsko, Finsko, Švédsko, Norsko a další.

¹³³ RAMALHO, Ana. LOPEZ-TARRUELLO, Aurelio. *Implementation of the Directive 2011/77/EU: copyright term of protection*. [online]. s. 73 Srov. s Směrnicí evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících. Čl. 3 odst. 2

nereflektuje jejich přesvědčení. V takovém případě se předpokládá kompenzace, jestliže je to spravedlivé.

Součástí autorských osobnostních práv ve Francii jsou právo zpětvzetí (*droit de retrait*) a právo změny díla (*droit de repentir*). Jejich funkce je podobná jako funkce reverzního práva, protože umožňují autorovi pozměnit podmínky smlouvy nebo odstoupit od smlouvy z důvodů intelektuálních, estetických a morálních, a to i po zveřejnění díla.¹³⁴

Směrnice o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu zavedla pro státy povinnost do 7. června 2021 umožnit autorům a výkonným umělcům licenci nebo převod práv zcela nebo částečně zrušit, jestliže předmět ochrany není dostatečně využíván. Tyto mechanismy mohou mít v členských státech EU různou podobu a mohou zohledňovat zvláštnosti jednotlivých typů děl a výkonů, stejně jako mohou členské státy omezit možnost uplatnění tohoto práva časově. Státy se také mohou také odchýlit od práva autora zrušit závazek, pakliže alespoň autorovi umožní ukončit výhradní povahu předmětné smlouvy.¹³⁵

4.6 Odměna za převod práv

Odměna za převod autorských práv nebo licence k nim bývá často základním ustanovením smlouvy. Legislativní úpravy odměny za převod autorských práv se v angloamerickém právním systému neobjevují, což můžeme přičítat utilitaristickému přístupu tradice copyright. V Evropě se s úpravou výše odměn setkáváme velmi často a jejím účelem je především ochrana autora jako slabší smluvní strany.

Evropská směrnice o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu roku 2019 zavedla tzv. bestseller klauzuli (*bestseller clause*). Nejprve směrnice zavádí zásadu přiměřené a vhodné odměny, k jejíž implementaci mohou státy využít různých mechanismů.¹³⁶ Článek 20 směrnice pak opravňuje autory a výkonné umělce k tomu, aby požadovali dodatečnou, vhodnou a spravedlivou odměnu od té smluvní strany, s níž autoři nebo výkonní umělci uzavřeli smlouvu o využívání svých práv, pokud se ukáže, že původně sjednaná odměna je nepřiměřeně nízká ve srovnání se všemi následnými příslušnými příjmy vyplývajícími z užívání daných děl nebo výkonů.

---

¹³⁴ DUSOLLIER, Séverine. KER, Caroline. IGLESIAS, Maria. SMITS, Yolanda. *Contractual arrangements applicable to creators: Law and practice of selected member states*. [online]. s. 78

¹³⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu. čl. 22

¹³⁶ Tamtéž čl. 18

Za účelem efektivního využití zásady vhodné a přiměřené odměny a bestseller klauzule mají podle směrnice autoři dostávat relevantní a úplné informace o užívání jejich děl, zejména vytvářených příjmů, a to nejméně jednou ročně.¹³⁷ Tyto změny jsou členské státy EU povinny implementovat do vnitrostátních předpisů do 7. června 2021. Bestseller klauzule ani zásada přiměřené odměny není však v Evropě novým úkazem.¹³⁸

Co se týče vnitrostátních úprav členských států EU, můžeme pozorovat dva přístupy, pokud jde o ochranu autora při určování výše jeho odměny. Autorské právo Francie a Belgie požaduje, aby smlouva o převodu obsahovala výslovné určení výše odměny pod sankcí neplatnosti smlouvy. Další státy¹³⁹ určení výše odměny nevyžadují. Podobného výsledku dosahují právě tím, že autorům přiznávají právo na adekvátní odměnu.¹⁴⁰

4.7 Limity převodu práv k budoucím dílům

Autorskoprávní úprava v zemích kontinentální Evropy často reguluje možnosti převodu práv k budoucím dílům autora. Taková ujednání jsou od počátku neplatná¹⁴¹, povolená jen za určitých podmínek¹⁴², nebo právní úprava dovoluje smluvním stranám odstoupit od budoucí smlouvy po uplynutí určité doby.¹⁴³ Země angloamerického právního systému se k takovým regulacím vůbec neuchylují.¹⁴⁴

4.8 Shrnutí

Aktuální vývoj právní úpravy autorského smluvního práva v EU se vzdaluje autorskému právu v USA a Velké Británii, a to především díky ustanovením nové Směrnice o jednotném digitálním trhu. Zatímco USA umožňuje autorům odstoupit od smlouvy po uplynutí 35 let od jejího přijetí, Velká Británie autory chrání pouze pomocí ustanovení smluvního práva o ochraně slabší strany, jako je judikaturou dovozené omezení obchodu. Evropské státy často zakazují využití nabytých práv nepředvídanými způsoby. Důvody pro odstoupení od smlouvy

---

¹³⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu. čl. 19.

¹³⁸ Bestseller klauzule existuje v právních rádech Německa a Nizozemí a zásada přiměřené odměny ve Francii

¹³⁹ Německo, Polsko a Maďarsko

¹⁴⁰ DUSOLLIER, Séverine. KER, Caroline. IGLESIAS, Maria. SMITS, Yolanda. *Contractual arrangements applicable to creators: Law and practice of selected member states*. [online]. s. 32 srov. s GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 268

¹⁴¹ Španělsko viz GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 269

¹⁴² Francie a Německo

¹⁴³ Německo

¹⁴⁴ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 269

mohou být uplynutí potřebné doby, nevyužití autorského práva nabyvatelem v dostatečné míře chráněné normami take-it-or-lose-it, či využití díla v rozporu s autorovým přesvědčením. Doktrínu take-it-or-lose-it nově přináší Směrnice o jednotném digitálním trhu, která však nechává státům prostor pro určení její konkrétní podoby. Stejně tak upravuje směrnice výši odměny tím, že zavádí zásadu přiměřené a vhodné odměny a bestseller klauzuli.

Jedinou podobností mezi autorským právem USA a kontinentální Evropy, kterou nalzáme v této kapitole, je možnost odstoupení od smlouvy za předpokladu, že uplynula požadovaná doba od okamžiku převedení autorských práv. Délka požadované doby je v USA značně delší než v evropských státech. Je však potřeba poukázat na to, že toto právo není harmonizováno na úrovni EU.

5. Osobnostní a majetková práva autora

5.1 Osobnostní práva

Osobní práva definují Knap s Kunzem jako taková subjektivní autorská práva, *v nichž závažně převažuje osobnostní prvek pramenící ve vytvoření díla a která zajišťují především uspokojení morálních zájmů autora při společenském uplatnění díla.*¹⁴⁵ Tato kapitola se zabývá jednotlivými osobnostními právy a jejich mezinárodní a vnitrostátní právní úpravou. Při rozlišování autorských práv na osobnostní a majetková je důležité si uvědomit, že mezi nimi neexistuje jasná hranice. Majetková práva se nemohou zbavit osobnostního prvku, protože také vznikají osobnostní právní skutečností, tedy vytvořením autorského díla.¹⁴⁶ Ryze osobnostní práva potom obsahují vždy také majetkoprávní prvek v latentní formě – pakliže mají být vymáhána, budou zpravidla majetkově odškodněna. Tato kapitola se věnuje jmenovitě právu na autorství, právu osobovat si dílo (právo na autorské označení), právu na první zveřejnění a právu na integritu díla.

5.1.1 Osobnostní práva v Evropě a USA

Evropské státy tradičně osobnostní práva uznávají, ať už jako nedílnou součást subjektivního autorského práva spolu s majetkovými právy (monistické pojetí), nebo jako práva odlišná, stojící vedle práv majetkových (dualistické pojetí). Právní řády, které osobnostní práva znají, nevyžadují reciproční plnění ze strany jiných států a uznávají osobnostní práva zahraničních autorů bez dalšího.¹⁴⁷

Pro USA ani ratifikace Bernské úmluvy roku 1989 neznamenal záruku univerzální ochrany osobnostních autorských práv.¹⁴⁸ Novela amerického autorského zákona roku 1990 přinesla osobnostní práva jen ve vztahu k dílům vizuálním. Konkrétně pouze těm autorským dílům, která vyšla v jediné kopii, nebo byla publikována v podepsaných očíslovaných edicích čítajících maximálně 200 kopií.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ KNAP, Karel. KUNZ, Otto. Mezinárodní právo autorské. Praha: Academia, 1981. s. 167 - 168

¹⁴⁶ Tamtéž

¹⁴⁷ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 348, Např. Francie a Německo

¹⁴⁸ U.S. Bern Convention Implementation Act 1988

¹⁴⁹ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 347

5.1.2 Právo na autorství

5.1.2.1 Osoba autora

Mezinárodní smlouvy ponechávají problematiku definice autora na smluvních stranách. Historický kontext Bernské úmluvy však naznačuje, že za autora považuje fyzickou osobu, která dílo vytvořila. Stejně tak v Evropě i USA platí tzv. doktrína tvůrce (*creator's doctrine*). Ta označuje za autora fyzickou osobu, která dílo vytvořila tím, že pojala a provedla práci.¹⁵⁰ Z obecného pravidla existují však i výjimky jak v USA, tak i napříč Evropskými národními právními řády. Ty jsou často vyústěním snahy ochránit investici vydavatelů a dalších zprostředkovatelů.¹⁵¹

5.1.2.1.1 Osoba autora v Evropě

Evropské *acquis communautaire* ponechává ve většině případů problematiku autorství na uvážení členských států. Výjimkou je Směrnice o právní ochraně počítačových programů, která označuje za autora počítačových programů fyzickou osobu, skupinu fyzických osob, nebo právnickou osobu v případě, že to státní normy předpisují.¹⁵²

Německé autorské právo, které stojí na monistickém pojetí, neuznává zákonné autorství zaměstnavatele u zaměstnaneckých děl. Pouze v případě počítačových programů zákon dispozitivně svěřuje zaměstnavateli výkon majetkových práv. To nic nemění na tom, že německý autorský zákon považuje osoby v zaměstnaneckém poměru za autory. Pakliže pracovní smlouva stanoví jinak, majetková práva mohou přejít na zaměstnavatele jen v minimální míře.¹⁵³ Ve Francii mezi výjimky z doktríny tvůrce patří kolektivní díla a počítačové programy vytvořené v zaměstnaneckém poměru. Raritou na evropském kontinentu je Nizozemí, kde jsou za autory považováni *ex lege* zaměstnavatelé osob, které dílo vytvořily v rámci zaměstnaneckého poměru.¹⁵⁴

V České republice získává zaměstnavatel zákonné oprávnění k výkonu majetkových práv k autorskému dílu vytvořenému zaměstnancem. Jedná se o dispozitivní normu a případný převod tohoto oprávnění je podmíněn souhlasem autora, ledaže dochází k převodu obchodního

---

¹⁵⁰ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 245.

¹⁵¹ Tamtéž

¹⁵² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů. Čl. 2 odst. 1

¹⁵³ FRANCOVÁ, Kamila. *Zaměstnanecké dílo, dílo na objednávku, kolektivní dílo*. [online]. s. 63

¹⁵⁴ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 246

závodu.¹⁵⁵ Osobnostní práva autora zůstávají nedotčena, avšak platí vyvratitelná domněnka, že autor dal zaměstnavateli svolení například k zveřejnění díla, jeho úpravám, spojení s jiným dílem, nebo k uvedení díla na veřejnost pod svým vlastním jménem.¹⁵⁶ Mimo počítačové programy, databáze a kartografická díla, získávají postavení zaměstnaneckých děl také kolektivní díla vytvořená na objednávku, jejichž objednatel je právní fikcí považován za zaměstnavatele.¹⁵⁷

Ve Velké Británii a Irsku se vlastníkem autorského práva ke všem druhům děl, které vytvářejí zaměstnanci v rámci výkonu zaměstnání, stává zaměstnavatel v podobě fyzické či právnické osoby. Za osobu autora však opět považuje fyzického tvůrce díla.¹⁵⁸ Pokud je v Evropě vlastníkem autorského práva právnická osoba, nemění to nic na dobu trvání autorskoprávní ochrany, která se nadále bude řídit datem smrti fyzické osoby, která dílo vytvořila.

5.1.2.1.2 Osoba autora v USA a doktrína works made for hire

V USA nalézáme institut upravující právní režim zaměstnaneckých děl v doktríně *works made for hire*. Ta považuje za autora díla zaměstnavatele, který uložil vytvořit dílo svým zaměstnancům. Americký zaměstnavatel je proto nejen vlastníkem majetkových autorských práv, jako tomu je v některých evropských zemích, ale zároveň je ze zákona považován za tvůrce díla.¹⁵⁹ Ustanovení doktríny jsou však dispozitivní a zaměstnanci si tak mohou díky smlouvě autorství vyhradit. Platnost doktríny si lze navíc sjednat i pro některá díla na objednávku, avšak ze zákona bez dalšího nemají povahu works made for hire.

Tato doktrína umožňuje, aby se stala autorem také právnická osoba. Doba trvání autorskoprávní ochrany je proto u works made for hire stanovena na 120 let od vytvoření díla nebo 95 let od jeho zveřejnění, podle toho, která z těchto možností nastane jako první.

Kritéria doktríny works made for hire určil Nejvyšší soud USA roku 1989 v precedentu *Community for Creative Non-Violence proti Reid*. Nezisková organizace a charita pomáhající osobám bez domova Community for Creative Non-Violence (dále jen „CCNV“) objednala sochaře jménem Reid, aby vytvořil sousoší bezdomovců vyobrazených jako svatou rodinu v Betlémě, nazvané *Třetí svět Amerika*.

---

¹⁵⁵ Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, § 58 odst. 1

¹⁵⁶ Tamtéž § 58 odst. 4

¹⁵⁷ Tamtéž § 59 odst. 2

¹⁵⁸ FRANCOVÁ, Kamila. Zaměstnanecké dílo, dílo na objednávku, kolektivní dílo. [online]. s. 64

¹⁵⁹ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 246

Členové CCNV v průběhu vzniku sousoší umělce navštívili a dávali mu návrhy a pokyny o své představě vzhledu sochy. Nikdy se v průběhu nedomluvili na tom, komu bude náležet autorské právo. Po instalaci sousoší a zaplacení díla charita i umělec podali přihlášku k registraci u Autorského úřadu USA. CCNV následně podala žalobu na umělce a okresní soud rozhodl ve prospěch CCNV, když shledal, že je společností výlučným vlastníkem autorského práva. Sochař měl být totiž v postavení jejího zaměstnance, protože *motivační silou* jeho práce byla právě společnost CCNV. Odvolací soud toto rozhodnutí změnil, když shledal, že sochař Reid nemohl být zaměstnancem podle doktríny *works made for hire*, protože mezi ním a CCNV neexistovala písemná smlouva a sochař byl nezávislým dodavatelem podle agenturního práva (*common agency law*) a nikoliv zaměstnancem podle čl. 101 autorského zákona USA.

Konečně i Nejvyšší soud rozhodl ve prospěch sochaře Reida, když potvrdil rozhodnutí odvolacího soudu. Stanovil, že pro rozlišení *works made for hire* je zapotřebí aplikovat zásady agenturního práva, aby bylo možné určit, zda dílo vytvořil zaměstnanec nebo nezávislá smluvní strana. Hlavní otázkou při tomto posuzování je, zda má najímající strana právo kontrolovat způsob a prostředky, kterými je díla dosaženo. Mezi aspekty tohoto požadavku patří například požadovaná dovednost, původ použitých nástrojů při práci, místo provedení práce, doba trvání závazku mezi stranami, právo najímající strany zadat další zakázky druhé straně, rozhodování o času a délce práce, poskytování zaměstnaneckých výhod, způsob danění najaté smluvní strany a další.¹⁶⁰ Těmito kritérii soud vytvořil precedent pro následující rozhodnutí týkající se problematiky doktríny *works made for hire*.

5.1.3 Právo osobovat si dílo

Právo autora hlásit se k autorství díla je základním osobnostním právem. Toto právo dále obsahuje také právo tvořit anonymně či pod pseudonymem a kdykoliv z anonymity vystoupit a pseudonym opustit. O důležitosti tohoto práva v Evropě hovoří i možnost spoluautora, který se původně vzdal práva být označen, úspěšně se domoci označení za autora. Příkladem je již zmiňovaná možnost anonymního či pseudonymního autora registrovat své pravé jméno u Německého patentového úřadu, jestliže chce nabýt svého práva osobovat si dílo a zároveň prodloužit jeho autorskoprávní ochranu.¹⁶¹

---

¹⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 6. června 1989. Community for Creative Non-Violence proti Reid.

¹⁶¹ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 349

Přístup Velké Británie je v tomto směru složitější a z pohledu autorů méně přívětivý. Právo hlásit se k autorství zde musí být uplatněno. To znamená, že autor musí ve smlouvě o převodu práv výslovně stanovit, že uplatňuje své právo být označen jako autor díla.¹⁶² Právo osobovat si dílo se zde nevztahuje například na autory počítačových programů a počítačem generovaných děl.¹⁶³

Americký autorský zákon dává autorům právo hlásit se k autorství díla (*claim authorship*) a ochranu před chybným přiřazením autorství u děl jiných autorů. Také dává možnost umělcům ochrany před spojováním jejich osobnosti s dílem, které bylo poškozeno či jinak modifikováno, za účelem ochrany autorovy cti a reputace.¹⁶⁴ V praxi je však ochrana osobnostních práv v Americe velmi slabá, což znázorňuje i jednomyslné rozhodnutí Nejvyššího soudu USA *Dastar Corp. proti Twentieth Century Fox Film Corp* z roku 2003. Televizní série *Crusade in Europe* natočená dle stejnojmenné knižní předlohy vstoupila do obecného fondu, protože *Twentieth Century Fox Film Corp* (*Dále jen „Fox“*) neobnovila autorské právo k tomuto audiovizuálnímu dílu. Přesto posléze znovu získala práva ke knižní předloze a zprostředkovávala dalším společnostem právo distribuovat televizní sérii. Následně společnost Dastar zkrátila původní televizní sérii, vytvořila nové obaly a začala produkt prodávat pod novým názvem. Popis produktu uváděl pouze společnost Dastar jako producenta díla. Až Nejvyšší soud jasně určil, že jakmile dílo vstoupí do obecného fondu (*public domain*), kdokoli s ním může činit, jak uzná za vhodné, a to i bez souhlasu autora.¹⁶⁵

5.1.4 Právo na integritu díla

Autor má podle článku 6bis odst. 1 Bernské Úmluvy právo: „...*uplatňovat své autorství k dílu a odporovat každému znetvoření, zkomolení nebo jiné změně díla, jakož i jinému zásahu do díla, který by byl na újmu jeho cti nebo dobré pověsti.*“ To platí i poté, co autor postoupil majetková práva.

S výjimkou Francie státy kontinentální Evropy vyžadují, aby došlo k zásahu majícímu negativní následky, popsané v článku 6bis Bernské úmluvy, aby se autor mohl bránit proti zásahu do práva na integritu díla. Jakýkoliv jiný zásah není zásahem do práva na integritu. Tomu například odpovídá §39 odst. 2 německého autorského zákona, který umožňuje

---

¹⁶² United Kingdom, Copyright, Designs and Patents Act 1988. § 77

¹⁶³ United Kingdom, Copyright, Designs and Patents Act 1988. § 79

¹⁶⁴ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 350

¹⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 2. června 2003. *Dastar Corp. proti Twentieth Century Fox Film Corp.*

nabyvateli majetkových práv (v tomto případě pouze licence) upravit dílo. Autor takovou úpravu nemůže bezdůvodně odmítnout.¹⁶⁶ Naproti tomu francouzský autorský zákon¹⁶⁷ chápe právo na integritu jako právo na respekt jména, autorství a díla.¹⁶⁸

Když Nejvyšší soud Nizozemska rozhodoval, zda se právo na integritu díla vztahuje na zničení architektonického díla, shledal, že v případě originálů děl, jako jsou stavby, může mít vlastník pádné důvody k jejich zbourání. Vlastník však musí zohlednit také zájmy autora tím, že adekvátně zdokumentuje dané dílo, či umožní autorovi tak učinit.¹⁶⁹

Velká Británie právo na integritu díla vyjadřuje v podobě zákazu hanlivého zacházení („*derogative treatment*“) s autorskými díly. Hanlivé zacházení je vykládáno obsahově stejně jako jednání popsané v čl. 6bis Bernské úmluvy. Výjimku ze zákazu hanlivého zacházení představuje pouze překlad literárních a dramatických děl či skromné úpravy děl hudebních.¹⁷⁰

Americký autorský zákon chrání právo na integritu díla hned několika způsoby. Jedním z nich je právo autora vizuálního díla proti znetvoření, zkomolení a jiné změně díla, která je na újmu cti nebo dobré pověsti autora.

Autorský zákon USA dále chrání právo na integritu díla v rámci tzv. mechanické licence (mechanical license). Mechanická licence umožňuje umělcům použít část nebo celou hudební skladbu v novém zvukovém záznamu. Tato licence se nejčastěji používá při tvorbě tzv. cover písní, kdy umělec hraje píseň jiného autora. V takovém případě nabyvateli licence zákon zakazuje výrobu a distribuci zvukového záznamu, jestliže v něm dochází k zásadní změně melodie nebo charakteru původního díla.¹⁷¹ Tímto se zákon snaží vytvořit hranici mezi cover písní a odvozeným dílem. Odvozené dílo totiž představuje originální autorské dílo a paradoxně čím více se liší od původního díla, tím jistější je jeho míra originality.¹⁷²

Část ochrany integrity autorského díla v USA je obsažena také v nekalosoutěžní právní úpravě, konkrétně americkém Trademark act. Když například došlo k výrazné úpravě televizního

---

¹⁶⁶ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 352

¹⁶⁷ Code de la propriété intellectuelle 1992. (Francouzský zákon o duševním vlastnictví), článek 121

¹⁶⁸ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 363

¹⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nizozemska ze dne 6. února 2004. Jelles proti Zwolle.

¹⁷⁰ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 364

¹⁷¹ Copyright Act §115(a)(2).

¹⁷² GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. International Copyright: Principles, Law, and Practice. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 352 srov. s United States Copyright Act [§ 101](#)

programu založeného na scénářích Monty Python, soud shledal, že výsledný produkt ukazoval „*pouhou karikaturu originálního autorského talentu*“, a proto se vysílatel daného programu dopustil porušení Trademark Act, když vysílal upravený televizní program, který budil falešný dojem, že se jedná o dílo britské komediální skupiny Monty Python.¹⁷³

5.2 Majetková práva

Majetková práva jsou definována v národních autorskoprávních předpisech různě. Některé využívají detailních popisů a jiné abstraktních pojmů. V nejšířší možné rovině majetková práva vnímáme jako právo autora zužitkovat své dílo.¹⁷⁴ Jejich pomocí autor realizuje své ekonomické zájmy spojené s nakládáním s dílem ve vztahu k veřejnosti. Na rozdíl od osobnostních práv majetková práva nezanikají smrtí.¹⁷⁵ Konkrétními majetkovými právy jsou tedy zpravidla způsoby užití díla, které tradičně identifikuje smlouva o převodu práv či jejich propůjčení. Jak již bylo výše zmíněno, Směrnice o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících zavedla ve státech EU jednotnou minimální dobu trvání majetkových práv 70 po smrti autora. Stejnou dobu trvání majetkových práv pak nalezneme i v americkém Copyright Extension Act.

Majetková práva můžeme dělit na práva spojená se zachycením díla na hmotném nosiči (tj. mechanická práva), kam patří právo na rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování. Druhý způsob užití díla je v nemateriální podobě, tedy sdělováním veřejnosti, a to pomocí práva na živé provozování a jeho přenos, provozování ze záznamu a jeho přenos, vysílání rozhlasem nebo televizí, přenos rozhlasového nebo televizního vysílání a práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání. Tato kapitola se zabývá právem na rozmnožování díla, právem na rozšiřování díla a právem na překlad a adaptaci díla v EU a USA.

5.2.1 Právo na rozmnožování díla

Právo na rozmnožování je zakotveno v článku 9 Pařížského textu Bernské úmluvy a znamená výlučné právo autorů na reprodukci díla jakýmkoliv způsobem a v jakékoliv formě, včetně těch forem, které ještě nebyly vynalezeny.¹⁷⁶ Byť se legální definice liší, norma obsažená v článku

---

¹⁷³ Rozhodnutí Druhého okružového odvolacího soudu USA ze dne 30 June 1976. Monty Python proti American Broadcasting Companies, Inc.

¹⁷⁴ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 300

¹⁷⁵ Srstka, J. a kolektiv autorů. *Autorské právo a práva související*. s. 95

¹⁷⁶ WIPO. *Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971)*. [online]. s. 54

9 je podstatou práva na rozmnožování díla ve všech legislativách členských států Bernské unie, USA a evropské státy nevyjímaje.¹⁷⁷

5.2.2 Právo na rozšiřování díla

5.2.2.1 Právo na rozšiřování díla v Evropě a USA

Právo na rozšiřování díla se tradičně objevuje jen v malém množství právních řádů. Příkladem je právní řád Německa či Velké Británie. Další evropské státy se přidaly až při implementaci směrnice InfoSoc z roku 2001, která ve svém článku 4 zavádí výlučné právo autorů u jejich děl nebo rozmnoženin „*udělit svolení nebo zakázat jakoukoliv formu veřejného rozšiřování prodejem nebo jiným způsobem*“.¹⁷⁸ Autorský zákon USA poskytuje autorům výlučné právo rozšiřovat svá díla převodem vlastnictví, pronájmem a zapůjčením.¹⁷⁹

5.2.3 Překlad a adaptace díla

Dalším dispozičním právem autora je dát souhlas k užití díla v podobě jeho překladu a adaptace. To ostatně potvrzují i článek 8 Bernské úmluvy, který obsahuje právo na překlad jazyka i počítačového programu a článek 12, který dává autorům výlučné právo udílet svolení k zpracování, úpravám nebo k jiným změnám svých děl. Evropská Unie právo na překlad a adaptaci dosud harmonizovala pouze pro počítačové programy, a to článkem 4 odst. 1 Softwarové směrnice.

Autorský zákon USA uznává autorovo výlučné právo vytvořit odvozené dílo (*derivative work*) na základě jeho autorského díla. V článku 101 autorský zákon uvádí demonstrativní výčet odvozených děl. Jsou jimi například překlad, hudební ztvárnění, dramatizace, fikcionalizace, audiovizuální ztvárnění, nebo zkrácení díla.

V zemích kontinentálního právního systému rozhoduje v případě posuzování možného porušení práva na adaptaci míra, v jaké nové dílo přejala tvůrčí prvky z díla původního. Tento posudek samozřejmě spadá do jurisdikce národních soudů. Stejně tak v USA soudy určují, zda se jedná o dílo odvozené, či nikoliv. Americká judikatura je v tomto směru vstřícná k autorům odvozených děl a má široké pojetí takových děl. Právo vytvořit odvozené dílo je sice majetkové povahy, ale v USA částečně splňuje funkci osobnostního práva na integritu díla, jak jej známe v Evropě. To vykresluje případ z roku 1988 *Mirage Editions, Inc. proti Albuquerque A.R.T.*

---

¹⁷⁷ GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109. s. 301 – 302

¹⁷⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, Čl. 4 odst. 1

¹⁷⁹ U.S. Copyright Act. Čl. 106 odst. 3

Co. Žalující společnost vlastnila autorská práva k výtvarným dílům, jejichž kopie byly publikovány v pamětní knize. Žalovaný knihu zakoupil, vystříhal jednotlivé kopie děl a následně je připevnil na keramické dlaždice, které prodával. Soud shledal, že se jednalo o porušení autorova výlučného práva k derivativním dílům a odmítl argumentaci žalovaného, že došlo k vyčerpání autorského práva v rámci doktríny prvního prodeje, protože práva nabytá koupí se nevztahují na vytváření odvozených děl.¹⁸⁰

---

¹⁸⁰ Rozhodnutí Devátého okruhového odvolacího soudu USA ze dne 7. září 1988. Mirage Editions, Inc. proti Albuquerque A.R.T. Co.

6. Základní lidská práva jako vnější limity autorského práva v Evropě a USA

Jestliže byly identifikovány a srovnány obecné limity autorského práva a dále výjimky a omezení v předmětných právních řádech a mezinárodních smlouvách, je potřeba neopominout roli lidských práv, která, stejně jako ochrana hospodářské soutěže, má na autorské právo vliv zvenčí. Proto můžeme tyto dvě oblasti práva zařadit do kategorie vnějších mechanismů práva autorského, které působí vedle jeho vnitřních mechanismů. Výše popsané vnitřní mechanismy autorského práva, jak bude dále popsáno, samy do jisté míry zajišťují, aby nedošlo k újmě na některých základních lidských právech. V případech, kdy však použití vnitřních mechanismů není možné, je potřeba obrátit se na lidská práva jako na jakési vnější limity autorského práva.¹⁸¹

6.1 Vnitřní limity autorského práva jako záruka základních lidských práv

Doktrína Fair use v USA a systém výjimek a omezení pro volné užití díla v kontinentální Evropě mají za úkol chránit základní práva uživatelů v podobě svobody slova, práva na informace a práva na soukromí. Výhodou doktríny Fair use je flexibilita, která umožňuje přizpůsobit se novým podmínkám, např. technologickému pokroku, aniž by bylo nutné vytvářet novou legislativu.¹⁸²

Princip dichotomie vyjádření a myšlenky má také zaručovat zachování základních práv. Držitel práva totiž nemůže omezit používání základních myšlenek, které obohacují veřejnost a přispívají k další tvorbě. Podle utilitaristické teorie princip dichotomie jednak umožňuje volný přístup k znalostem a zároveň zajišťuje rovnováhu mezi autorským právem a svobodou projevu, když omezuje rozmnožování vyjádřených děl ve prospěch autorových práv, nebo naopak shledá větší potřebu společnosti přístupu k myšlenkám a upřednostní tuto svobodu na úkor autorových práv.¹⁸³ Přirozenoprávní teorie naopak chápe dílo jako vyjádření autorovy osobnosti, které je jeho přirozeným vlastnictvím. Zveřejněním se myšlenky stanou dostupnými veřejnosti, která se jimi může inspirovat a hodnotit je. Tím se dílo stává tzv. dvojitým vlastnictvím (*twofold belonging*) autora a společnosti.

---

¹⁸¹ PRCHAL, Petr. Limity autorskopravní ochrany. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 99

¹⁸² POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s. 189 - 191

¹⁸³ Tamtéž s. 192

Základní práva jsou vhodným nástrojem k určení práv a povinností zejména v případech, kdy s novými způsoby vyjádření myšlenek autorské právo dosud nemá zkušenost.¹⁸⁴ K použití základních lidských práv jako vnějšího limitu autorského práva se vyjadřují dva názorové směry. První směr tvrdí, že normy autorského práva samy zaručují základní lidská práva a kolize těchto dvou nehrozí. Opačný názor lidská práva označuje za východisko při aplikaci autorského práva soudy v případech, kdy autorskoprávní úprava nepodává dostatečně uspokojivou odpověď, ale také při normotvorbě. Právě ve vývoji judikatury řešící popsanou problematiku v USA a v Evropě se věnuje následující část práce.

6.2 Judikatura Nejvyššího soudu USA

6.2.1 Svoboda projevu a princip dichotomie

Prvním důležitým rozhodnutím, které se zabývalo svobodou projevu, byl případ *Eldred v Ashcroft*.¹⁸⁵ Americký Copyright Term Extension act prodloužil postmortální ochranu autorů na 70 let a vyňal z obecného fondu (*public domain*) některá již užívaná díla.¹⁸⁶ To ovlivnilo společnosti, které profitovaly z autorských děl, která byla zákonem vyňata z obecného fondu. Žalobci tedy tvrdili, že došlo k nepřiměřenému zásahu do jejich práva na svobodu projevu, obsaženého v prvním dodatku Ústavy USA.

Nejvyšší soud v roce 2003 argumentoval tím, že úkolem samotného autorského práva je podporovat svobodu projevu, jelikož jeho hlavním cílem je tvorba a zveřejnění děl. Ve zkoumaném případě soud shledal, že vnitřní mechanismy dostatečně zaručují svobodu projevu. Nejprve dichotomie myšlenky chrání svobodu projevu umožněním svobodného sdělování informací, zatímco chrání také subjektivní autorské právo, které je správně vyjádřeno. Doktrína *fair use* zase umožňuje užití i některých vyjádřených děl, tedy nejen myšlenek, jak činí princip dichotomie.

Na rozdíl od předchozích rozhodnutí¹⁸⁷ však soud v tomto případě konstatoval, že nelze vyloučit konflikt mezi autorským právem a svobodou projevu bez dalšího. V tomto případě však zákon nezměnil tradiční východiska autorskoprávní ochrany.¹⁸⁸ Navazující rozhodnutí

---

¹⁸⁴ POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. *Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s. 192 - 193

¹⁸⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 15. ledna 2003. *Eldred proti Ashcroft*

¹⁸⁶ *Tamtéž*, s. 194

¹⁸⁷ Např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 20. května 1985. *Harper & Row proti Nation Enterprises*.

¹⁸⁸ POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. *Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s. 194

amerických soudů se již nezabývaly možnou kolizí základních lidských práv s autorským právem, přestože tuto kolizi právě rozhodnutí *Eldred v Ashcroft* výslovně připustilo. Soudy si vždy vystačily s vnitřními mechanismy autorského práva a po vzoru *Eldred v Ashcroft* kolizi ve zkoumaných případech nerozpoznaly.¹⁸⁹

6.2.2 USA: Svoboda projevu a doktrína fair use

V roce 2015 zkoumal Devátý okruhový odvolací soud, zda 26 jógových póz a dvě dýchací cvičení zakládají autorská práva v rozhodnutí *Bikram's Yoga College of India proti Evolation Yoga, Ltd.*¹⁹⁰ Soud zde využil principu dichotomie, který v autorském zákoně odděluje nejen myšlenku od vyjádření, ale také procedury a procesy, nehledě na to, jak jsou vyjádřené¹⁹¹ a shledal, že samotný princip dichotomie je ztělesněním svobody projevu prvního dodatku Ústavy. Soud rozhodl, že autorskoprávní ochrana léčivému umění nenáleží a zdůraznil, že princip dichotomie je neměnnou zásadou, nehledě na legislativní zakotvení nových forem vyjádření díla, který představuje ústavní limity rozšiřující se kategorie autorských práv.¹⁹²

Doktrína Fair use je dalším ochráncem svobody projevu, která chrání uživatele před odpovědností a autory před zneužíváním jejich děl. Článek 107 autorského zákona USA je velmi obecný, a proto je doktrína založená na spravedlnosti (*equity*) zdrojem mnoha precedentů. Po rozhodnutí *Eldred proti Ashcroft*, kdy si soud vystačil s principem dichotomie, se rozhodnutí *Bikram's Yoga College of India* spokojilo s pojetím fair use doktríny jako vnitřního mechanismu a nemělo zapotřebí vypořádat se s rolí svobody projevu a jejich možnou vzájemnou kolizí.

Příkladem rozhodnutí, kde nalézáme doktrínu fair use v potenciální kolizi se svobodou projevu, je soudní spor *Koons proti Blanch*. Koons použil snímky fotografky Blanchové pro svůj projekt. Naskenoval snímky ženských nohou, obrázky sladkostí a vytvořil koláž s pozadím Niagarských vodopádů. Jeden ze snímků ženských nohou byl snímek módní fotografky Blanchové, která k použití nedala svolení. Soud však shledal, že užití bylo v rámci doktríny fair use. Určující skutečností bylo, že původní dílo se snažilo vyobrazit sexualitu, zatímco Koonsova juxtapozice poukazovala na to, jak je společenský chtíč ovlivněn populárními obrázky. Koonsovo dílo sledovalo jiný účel a Koons pouze využil fotografie jako suroviny,

---

¹⁸⁹ *Kahle proti Gonzales*

¹⁹⁰ Rozsudek Devátého okruhového odvolacího soudu USA ze dne 8. října 2015. *Bikram's Yoga College of India proti Evolation Yoga, Ltd.*

¹⁹¹ U.S. Copyright act 1976. Čl. 120 (b)

¹⁹² POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s. 195 - 196

kteřou použil k vyjádřeni nového díla. Soud si vystačil s Koonsovým *transformativním užitím*, které je jedním z důvodů pro volné užití díla v rámci doktríny fair use. Soud však nevyužil nabízející se výklad pomocí svobody projevu. Přitom zde došlo k použití dřívějšího díla jako suroviny k vyjádřeni, které satirizuje kulturu, kterou původní dílo představuje.¹⁹³

Vedle výše popsaných vnitřních vyvažujících nástrojů (*balancing instruments*) v podobě *principu dichotomie* a *doktríny fair use* se soudy také uchylují k argumentu *společných cílů*. Podle tohoto výkladu společné cíle autorského práva a svobody projevu přispívají ke stejnému rozvoji. Vnitřní mechanismy pobízí k tvorbě nových vyjádřeni a svoboda projevu má za úkol vyjádřená díla chránit. Tento výklad téměř nepřipouští konflikt mezi autorským právem a svobodou projevu, protože je vidí v symbióze.¹⁹⁴

6.3 Judikatura Evropské unie

Evropské právo chrání autorská majetková práva pomocí Listiny základních práv EU a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod jako součást práva vlastnit majetek (*right to property*). Kolize autorského práva a základních práv je nejviditelnější v případě zprostředkovatelské odpovědnosti. Lidská práva, která se střetávají s autorskopravní problematikou jsou zejména svoboda projevu a právo na soukromí a ochranu osobních údajů.¹⁹⁵

Soudní dvůr EU v roce 2005 rozhodoval o žalobě španělské nahrávací společnosti.¹⁹⁶ Ta se dožadovala po poskytovateli internetového připojení Telefonica, aby zveřejnil adresy osob, které si vyměňovali data pomocí peer-to-peer platformy. SDEU v tomto případě zdůraznil, že státy se mají snažit zajistit rovnováhu mezi právem na vlastnictví (*right to property*) a ochranou osobních dat, vykládat vnitrostátní normy eurokonformně a v souladu se základními lidskými právy. Soud sice doporučil zkoumání proporcionality, ale sám tento test proporcionality neprovedl, ponechávající tento úkon na vnitrostátním soudu.¹⁹⁷

---

¹⁹³ POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s. 198 - 199

¹⁹⁴ Tamtéž s. 200

¹⁹⁵ Tamtéž s.201 - 203

¹⁹⁶ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 29. ledna 2008. Productores de Música de España (Promusicae) proti Telefónica de España SAU. (C-275/06)

¹⁹⁷POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s. 204

Kritéria testu proporcionality jsou vhodnost, potřebnost a kritérium poměrování. SDEU poprvé provedl posouzení všech těchto kritérií až v roce 2016 v případě *Sony Music proti McFadden*.¹⁹⁸ Poskytovatel bezplatné bezdrátové sítě bez požadavku registrace byl žalován společností Sony Music za to, že jeho anonymní uživatel stahoval obsah porušující autorská práva.

Soud přijal poskytovatelovu obhajobu, která se bránila prostřednictvím článku 14 Směrnice o elektronickém obchodu. Ten zakazuje využívat Směrnici o elektronickém obchodu k bránění anonymnímu užívání otevřených sítí. Proto soud odmítl možnost náhrady vzniklé škody provozovatelem, ale připustil udělení jiných opatření. Soud, který předkládal předběžnou otázku, navrhoval původně tři různá opatření, kterými se SDEU zabýval, když prováděl test proporcionality.

Nejpřísnější opatření ukládalo poskytovateli povinnost monitorovat informace a bylo v zjevném rozporu se zárukou důvěrnosti komunikace¹⁹⁹, která zakazuje zadržování a sledování komunikace jinými osobami, než je odesílatel a příjemce. Druhým opatřením byla možnost ukončit přístup k internetu poskytovatelem, která by zjevně narušila právo podnikat společnosti McFadden. SDEU shledal, že by toto opatření znamenalo větší zásah do základních práv, než bylo ohrožení vlastnického práva Sony Music k duševnímu vlastnictví.

Třetím předloženým opatřením bylo nucené chránění heslem. Soud zkoumal kolizi tohoto opatření se svobodou podnikání a svobodou informací uživatelů služby. Soud nakonec vyhodnotil toto opatření vhodně vyvažuje zájem na základních právech, protože poskytovateli stačilo provést pouze technickou změnu, aby vyhověl požadavkům tohoto opatření. Požadavek byl legitimní také ve vztahu ke svobodě informací, protože ta s požadavkem registrace nijak nekoliduje.

Při zkoumání kategorie vhodnosti se soud zabýval efektivitou vybraného opatření. V tomto případě došel k názoru, že opatření by mělo alespoň ztížit a odradit od tohoto druhu porušování autorských práv, a je proto vhodné k zabránění anonymního sdílení dat. Poslední kategorie

---

¹⁹⁸ Rozsudek Soudního dvora EU (třetího senátu) ze dne 15. září 2016 Tobias Mc Fadden proti Sony Music Entertainment Germany GmbH. (C-484/14)

¹⁹⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu. Čl. 15

testu proporcionality, potřebnost, byla splněna především s ohledem na to, že se SDEU nabízely pouze tyto tři možná opatření.²⁰⁰

Terčem kritiky je neschopnost SDEU v podobných případech provést ucelenou analýzu při vyhodnocování proporcionality. Například v popsaném případě McFadden se soud nezabýval možnou kolizí s právem na soukromý život či ochranou osobních údajů²⁰¹, které se vzhledem k projednávané problematice nabízely jako relevantní. Dochází tak při aplikaci testu proporcionality v otázkách poskytovatelů připojení k neúplným analýzám při poměrování základních práv a práva na vlastnictví (autorského práva).

Jak bylo popsáno, autorské majetkové právo je vnímáno jako součást práva na vlastnictví, a tak SDEU staví v těchto případech právě vždy toto právo do opozice jiným základním právům. Postup, který Soudní dvůr provedl v případě McFadden, počítá s předpokladem, že jsou si všechna základní práva rovna. Jako vhodnější se jeví postup, který ponechává poměrování proporcionality převážně na vnitrostátních soudech, protože každý test proporcionality musí brát v potaz individuální skutečnosti jednotlivých případů a mít k dispozici velkou škálu opatření.²⁰²

6.4 Srovnání: Evropský test proporcionality a vnitřní mechanismy USA

Výše uvedené případy ukazují, že pojetí USA chápe autorské právo a lidská práva jako dvě prolínající se oblasti práva, zatímco tendence v kontinentální Evropě je v tomto směru blíže vnímání autorského práva jako základního lidského práva na vlastnictví.²⁰³ Když dochází k jejich střetu, judikatura USA se obrací na vnitřní ochranné mechanismy autorského práva, jmenovitě doktrínu fair use a dichotomii myšlenky a vyjádření, zatímco judikatura soudního dvora EU využívá k tomuto účelu vnějších mechanismů, především Listiny základních práv Evropské unie.

Internalizovaný přístup USA odůvodňuje flexibilnější úprava povolených užití. Americká doktrína fair use se daleko lépe přizpůsobuje novým technologiím a chrání tak systém autorského práva před možnou kolizí se základními právy. Evropský systém omezení a

---

²⁰⁰ POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. *Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s. 207-209

²⁰¹ Listina základních práv Evropské unie. Čl. 7 a 8

²⁰² POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. *Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s.189 - 190

²⁰³ PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. s. 109

výjimek²⁰⁴ nedokáže držet krok s technologickým pokrokem a ochrana autorských práv je tak nutně externalizována a spoléhá se na základní lidská práva. K srovnání základních práv slouží jako vhodný nástroj test proporcionality, a to zejména v případech problematiky poskytovatelů zprostředkovatelských služeb, kterým staré výjimky a omezení málokdy stojí v cestě.²⁰⁵ Lze uzavřít, že Evropská unie i USA používají při kolizi autorského práva k vyvažování zájmů hodnoty základních lidských práv, nehledě na formální pojmenování svých postupů a nástrojů.

---

²⁰⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. Čl. 5

²⁰⁵ POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. *Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. s. 212

Závěr

Předložená práce provedla komparaci právní úpravy autorského práva v USA a Evropě. Nejprve byly vymezeny obecné limity autorskopravní ochrany v předmětných právních úpravách. Bylo poukázáno na shodné požadavky amerického principu původnosti a evropského principu jedinečnosti a hlavní rozdíl v míře požadované tvořivosti autora. V rámci principu dichotomie myšlenky a vyjádření byl pozorován současný trend obou autorskopravních systémů, kdy státy neposkytují ochranu některým funkcím počítačových programů.

Práce dále reflektovala hlavní rozdíly mezi přístupy k dalšímu obecnému limitu, kterým je princip vyčerpání práva. Zatímco v EU dochází na základě prvního prodeje v členském státě k vyčerpání práva na rozšiřování díla na území celé EU, Nejvyšší soud USA rozhodnutím ve věci *Kirtsaeng proti John Wiley & Sons, Inc.* zavedl mezinárodní (celosvětové) vyčerpání práva na rozšiřování v rámci doktríny prvního prodeje. Prostor byl dále věnován také registračnímu principu v USA. Registrace díla v USA sice již není mandatorním úkonem, avšak na ni stále závisí efektivní právní ochrana. Tím se liší od autorského práva v Evropě, které dlouhodobě odmítá jakoukoliv podobu formalit v souladu s Bernskou úmlouvou.

V další kapitole práce popsala historický vývoj kontinentálního droit d'auteur, amerického copyrightu a vliv přirozenopravní a utilitaristické teorie na tyto systémy. Společnou tendencí autorskopravních systémů je rozšiřování práv vlastníků autorského práva, jako například prodlužující se doba ochrany autorského díla. Následně práce představuje a popisuje teleologickou teorii, která může být jednotlívým východiskem poskytujícím odpovědi na soudobé výzvy autorského práva.

Mezinárodní smlouvy hrály klíčovou roli ve sblížení copyrightu a droit d'auteur. Jejich historie a hlavní přínosy byly popsány v třetí kapitole této práce. Prostor je věnován například zákazu formalit Bernskou úmlouvou nebo kolizi doktríny fair use a tříkrokového testu zavedeného Dohodou TRIPS.

Následující kapitola srovnává limity smluvní svobody v autorském právu. Hlavním úkolem této kapitoly je určit, kdy může autor na základě zákona odstoupit od smlouvy. V USA lze odstoupit od smlouvy pouze po uplynutí doby 35 let od jejího uzavření, navíc po splnění dalších podmínek. V kontinentální Evropě právní řády nabízejí autorům více možností. Odstoupit od smlouvy zde lze na základě tzv. use-it-or-lose-it norem nebo za předpokladu, že nabyvatel autorských práv využívá dílo v rozporu s autorovým zájmem.

Další kapitola se věnuje problematice osobnostních a majetkových práv. Je prokázán značně odlišný přístup k osobnostním právům v Evropě a USA. Práce dále popisuje problematiku osoby autora. Americká doktrína *works made for hire* běžně umožňuje právnickým osobám nabývat statut autora. Pomocí rozhodnutí *Community for Creative Non-Violence proti Reid* kapitola přibližuje, jaká díla spadají do doktríny *works made for hire*. Odlišný přístup v EU umožňuje zaměstnavateli získat statut autora především v případě počítačových programů na základě Směrnice o právní ochraně počítačových programů.

V poslední kapitole práce zkoumá základní lidská práva jako vnější limity autorskoprávní ochrany. Práce zjišťuje, že autorské právo USA se v případě kolize se základními právy obrací na své vnitřní mechanismy v podobě doktríny *fair use* a principu dichotomie myšlenky a vyjádření díla, zatímco právo EU považuje autorské právo za právo na vlastnictví a k balancování při střetu s jiným základním právem využívá testu proporcionality k určení vhodného opatření.

Na základě výše uvedených poznatků lze zhodnotit, že autorskoprávní ochrana v Evropě a USA se nadále značně liší. Jejich současné směřování určují nejen mezinárodní smlouvy, ale nadále také teorie, které stály u vzniku těchto autorskoprávních systémů. Bude zajímavé sledovat, jak se zkoumané právní řády budou nadále sbližovat. Budoucí vývoj nám odpoví, jestli dojde k úplnému opuštění registračního principu v USA a jaký bude vývoj doktríny *fair use* či evropských výjimek a omezení jakožto zvláštních limitů autorskoprávní ochrany. Stejně tak je otázkou, zda dojde k zavedení mezinárodního vyčerpání práva v rámci EU, nebo jaký vývoj principu dichotomie myšlenky a vyjádření nás čeká v době významného technologického pokroku, především v případě počítačových programů.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BALDWIN, Peter. *The Copyright Wars: Three Centuries of Trans-Atlantic Battle*. Princeton: Princeton University Press, 2014. ISBN 9780691161822.

DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. A kol. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: europeizace českého práva duševního vlastnictví - harmonizační změny v legislativě a výkladu*. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2017. 102 stran. ISBN:978-80-87975-75-6

GOLDSTEIN, Paul. HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199737109.

KNAP, Karel. KUNZ, Otto. *Mezinárodní právo autorské*. Praha: Academia, 1981.

KNAP, Karel. *Smluvní vztahy v právu autorském*. Praha: Orbis, 1967.

LINDNER, Brigitte. SHAPIRO, Ted. *Copyright in the information society: a guide to national implementation of the European directive*. 2. vydání. Northampton, MA: Edward Elgar Pub., 2019. ISBN 9781786439208.

POLLICINO, Oreste. MARIA RICCIO, Giovanni. BASSINI, Marco. *Copyright and fundamental rights in the digital age: a comparative analysis in search of a common constitutional ground*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. ISBN 9781788113885.

PRCHAL, Petr. *Limity autorskopravní ochrany*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-141-0.

SGANGA, Caterina. *Propertizing European copyright: history, challenges and opportunities*. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing Limited, 2018. ISBN 9781786430410.

SRSTKA, Jiří. a kol. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Vydání první. Praha : Leges, 2017. 414 stran. ISBN:978-80-7502-240-0

TINDALL, George B. *Dějiny Spojených států amerických*. SHI, David E.; [z anglických originálů přeložili Alena Faltýsková et al.]. 5., dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 9788071065883.

Seznam použitých internetových zdrojů

CARDUCCI, David R. *Copyright Registration: Why the U.S. Should Berne the Registration Requirement*. Georgia State University Law Review [online]. 2019, 873-912 [cit. 10.4.2021]. ISSN 87556847. Dostupné z:

<https://readingroom.law.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3025&context=gsulr>

DREIER, T. KARNELL, W. G. Gunnar. *Originality of the Copyrighted Work: A European Perspective*. *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.* [online]. [cit. 23.3.2021]. 1991, 289-302 [cit. 2021-04-11]. ISSN 08863520

- DUSOLLIER, Séverine. KER, Caroline. IGLESIAS, Maria. SMITS, Yolanda. *Contractual arrangements applicable to creators: Law and practice of selected member states*. [online]. [cit. 6.5.2021]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/juri/dv/contractualarrangements/_contractualarrangements_en.pdf
- FRANCOVÁ, Kamila. *Zaměstnanecké dílo, dílo na objednávku, kolektivní dílo*. [online]. 2019, [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/106277/120328824.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- GERBER, Joseph A. *Locking Out Locke: A New Natural Copyright Law*. Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal. [online]. [cit. 1.4.2021]. 2016, 613 - 643.
- GINSBURG, Jane C. *Une Chose Publique: The Author's Domain and the Public Domain in Early British, French and US Copyright Law*. Cambridge Law Journal [online]. [cit. 18.2.2021]. 2006, 636-670 [cit. 2021-5-6]. ISSN 14692139.
- GINSBURG, Jane C. *Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America*. Tulane Law Review [online]. [cit. 2.3.2021]. 1989, 991-1032 ISSN 00413992.
- KINIKOĞLU, Batu. *The Concept of Originality from a Comparative Perspective*. [online]. 2012. [cit. 6.3.2021]. Dostupné z: <https://www.hg.org/legal-articles/the-concept-of-originality-from-a-comparative-perspective-peer-reviewed-29540>
- LYON, Alex. *A European Invasion: The effect of Infopaq on the 'labour, skill and judgement' criterion of originality within UK copyright law*. The Student Journal of Law. [online]. [cit. 6.5.2021]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/349924e64e68f035/issue-6/a-european-invasion-the-effect-of-infopaq-on-the-labour-skill-and-judgement-criterion-of-originality-within-uk-copyright-law>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. *Východiska Dohody TRIPS*. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument6336.html>
- INGUANEZ, Daniel. *A Refined Approach to Originality in EU Copyright Law in Light of the ECJ's Recent Copyright/Design Cumulation Case Law*. IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law [online]. [cit. 2021-5-6]. 2020, 797-822 ISSN 00189855.
- PRUTZMAN, L. Donald. STENSHOEL, Eric. *IP Exhaustion around the World: Differing Approaches and Consequences to the Reach of IP Protection beyond the First Sale*. [online]. [cit. 6.5.2021]. Dostupné z: https://nysba.org/NYSBA/Sections/International/Seasonal%20Meetings/Vietnam/Program%2003/Stenshoel_Pruzman_3.pdf
- RAMALHO, Ana. LOPEZ-TARRUELLA, Aurelio. *Implementation of the Directive 2011/77/EU: copyright term of protection*. [online]. [cit. 6.5.2021]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604957/IPOL_STU\(2018\)604957_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604957/IPOL_STU(2018)604957_EN.pdf)

SCHIENKE, Gregory S. *The Spawn of Learned Hand - A Reexamination of Copyright Protection and Fictional Characters: How Distinctly Delineated Must the Story Be Told*. Marquette Intellectual Property Law Review [online]. [cit. 3.4.2021]. 2005, 63-90. ISSN 10925899.

ŠAVELKA, Jaromír. *Analýza rozhodnutí SDEU ve věci SAS Institute*. Revue pro právo a technologie. [Online]. [cit. 5.6.2021]. 2012, č. 5, s. 27-31. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4122>

ZAJÍČKOVÁ, Zuzana. *Autorskoprávní ochrana výtvarných děl*; [online]. 2015 [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/80942/DPTX_2013_1_11220_0_28166_9_0_145052.pdf?sequence=1&isAllowed=y

WIPO. Summary of the Rome Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organisations (1961). [online]. [cit. 6.5.2021]. Dostupné z: https://www.wipo.int/treaties/en/ip/rome/summary_rome.html

WIPO. Summary of the WIPO Copyright Treaty (WCT) (1996). [online]. [cit. 6.5.2021]. Dostupné z: https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/summary_wct.html

WIPO. *Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971)*. [online]. [cit. 6.5.2021]. Dostupné z: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/615/wipo_pub_615.pdf

Seznam použitých právních předpisů

Mezinárodní smlouvy

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z 9. září 1886, ve znění pařížské revize z 24. července 1971

Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví z 1. ledna 1996

Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací z 26. října 1961

Smlouva světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském z 20. prosince 1996

Smlouva světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech ze dne 20. prosince 1996

Úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z Buenos Aires z 11. srpna 1910

Všeobecná úmluva o autorském právu z 6. září 1952, ve znění pařížské revize ze dne 24. července 1971

Právní předpisy Evropské Unie

Listina základních práv Evropské unie

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů

Směrnice evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu

Vnitrostátní právní předpisy

ČESKO. Zákon č. 121/2000 Sb., Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

FRANCIE. Code de la propriété intellectuelle 1992

USA. The Copyright Act of 1976, Title 17 of the United States Code

USA. Constitution of the United States of America

USA. The Copyright Act of 1909

USA. Chace Act of 1891

USA. Visual Artist Righthst Act of 1990

USA. Copyright, Designs and Patents Act 1988

USA. The Berne Convention Implementation Act of 1988

USA. Copyright Term Extension Act of 1998

VELKÁ BRITÁNIE. United Kingdom, Copyright, Designs and Patents Act 1988

Seznam použité judikatury

Rozsudek Soudního dvora EU (čtvrtého senátu) ze dne 16. července 2009. *Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening*. (C-5/08).

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 29. ledna 2008. *Productores de Música de España (Promusicae) proti Telefónica de España SAU*. (C-275/06)

Rozsudek Soudního Dvora EU ze dne 8. června 1971. *Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH proti Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG*. (C-78/70)

Rozsudek Soudního dvora EU (třetího senátu) ze dne 15. září 2016. *Tobias Mc Fadden proti Sony Music Entertainment Germany GmbH*. (C-484/14)

Rozhodnutí Odvolacího soudu Anglie a Walesu ze dne 19. května 2005. *Hyperion Records proti Sawkins*.

Rozhodnutí Sněmovny Lordů z roku 1974. *Macaulay proti Schroeder Music Publishing Co Ltd*.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nizozemska ze dne 6. února 2004. *Jelles proti Zwolle*.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 19. ledna 1880. *Baker proti Selden*.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 19. března 2013. *Kirtsaeng proti John Wiley & Sons, Inc.*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 9. března 1998. *Quality King Distributors Inc. proti L'anza Research International Inc.*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 6. června 1989. *Community for Creative Non-Violence proti Reid*.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 2. června 2003. *Dastar Corp. proti Twentieth Century Fox Film Corp.*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 20. května 1985. *Harper & Row proti Nation Enterprises*.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 2. února 1903. *Bleistein proti Donaldson Lithographing Co.*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 27. března 1991. *Feist Publications, Inc. proti Rural Telephone Service Co.*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 4. března 2019. *Fourth Estate Public Benefit Corp. proti Wall-Street.com*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 15. ledna 2003. *Eldred proti Ashcroft*

Rozhodnutí Prvního okruhového odvolacího soudu USA ze dne 28. června 1967. *Morrissey proti Procter & Gamble Co.*

Rozhodnutí Druhého okruhového odvolacího soudu USA ze dne 30. června 1976. *Monty Python proti American Broadcasting Companies, Inc.*

Rozhodnutí Devátého okruhového odvolacího soudu USA ze dne 7. září 1988. *Mirage Editions, Inc. proti Albuquerque A.R.T. Co.*

Rozhodnutí Devátého okruhového odvolacího soudu USA ze dne 8. října 2015. *Bikram's Yoga College of India proti Evolation Yoga, Ltd.*

Autorskoprávní ochrana v USA a Evropě

Abstrakt

Práce provádí komparaci právní úpravy autorskoprávní ochrany v USA a evropských zemích. Srovnání je zasazeno do kontextu historického, teoretického a mezinárodního. Prostor je věnován jak vnitrostátním legislativám, tak Evropskému *acquis* a mezinárodním smlouvám. Za účelem podání věrného obrazu je využita judikatura zejména Soudního dvora EU a Nejvyššího soudu USA.

Komparace využívá teorie limitů autorskoprávní ochrany. Pomocí obecných limitů diplomová práce popisuje základní definiční znaky, které ve zkoumaných právních řádech určují, zda dílo je či není chráněným autorským dílem. Prostor je věnován zejména principu dichotomie myšlenky a vyjádření a rozdílům mezi principy původnosti a jedinečnosti.

Historicko-filozofický exkurz srovnává dvě základní teorie, přirozenoprávní a utilitaristickou. Tato část zkoumá, jak teorie vznikly a jak vnímají ochranu autorských práv. Následně práce předkládá Aristotelovu teleologickou teorii jako vhodnou teorii pro současné autorské právo v USA a Evropě. V další části práce je věnována pozornost mezinárodním smlouvám a jejich základním přínosům standardizaci zkoumaných autorskoprávních režimů.

Práce se následně zabývá limity smluvní svobody v autorském právu. Tato kapitola se zaměřuje zejména na zákonné předpoklady, za kterých má autor právo odstoupit od smlouvy. Dále se práce věnuje právům osobnostním a majetkovým. Je zdůrazněn odlišný přístup v pojetí osoby autora, konkrétně ve výjimkách z tzv. doktríny tvůrce v podobě zaměstnaneckých děl v Evropě a americké doktríny *works made for hire*, která umožňuje právníkům osobám získat statut autora.

Poslední část srovnává rozdílný přístup v USA a EU k základním lidským právům jakožto vnějším limitům autorskoprávní ochrany. Na jedné straně stojí otevřená výjimka v podobě doktríny *fair use* spolu s principem dichotomie myšlenky a vyjádření, které internalizují proces vyvažování základních práv a na straně druhé Listina základních práv a svobod EU jako externí nástroj k vyvažování svobody projevu a dalších základních práv na jedné straně a práva na vlastnictví na straně druhé.

Klíčová slova: Copyright, Droit d'auteur, Komparace

Copyright law protection in the US and Europe

Abstract

The thesis compares copyright in the US and author rights in Europe. The comparison provides historical, theoretical, and international context. The thesis uses national legislation, European acquis, and international agreements. The case law of the EU Court of Justice and the US Supreme Court is used to provide a true picture of current legal regimes.

The comparison uses the limits of copyright protection theory. General limits, such as the principles of uniqueness and originality or idea/expression dichotomy, draw the line between protected and unprotected works in selected copyright legislations.

The Lockean natural law theory and utilitarian theory are compared to each other from the historical and philosophical points of view. This part of the thesis answers the question of where did these arguments emerge and what is their reason for copyright protection. Subsequently, the thesis introduces Aristotle's teleology as a suitable alternative for developed copyright systems. The following chapter describes international treaties and their role in the standardization of examined copyright systems.

The thesis also explores contractual freedom in copyright. This chapter focuses mainly on legal reasons for authors to withdraw from the contract. The next part of the thesis further explains personal and economic rights, including the right to authorship. It explores differences in creator's doctrine between European employee work and US *works made for hire* doctrine, which provides a possibility for a legal person to become an author.

The last part of the thesis observes a different US and EU approach to fundamental rights as external limitations to copyright protection. The fair use doctrine and idea/expression dichotomy in hands of US courts internalize the process of balancing fundamental rights. On the other hand, the Charter of Fundamental Rights of the European Union is used as an external tool by European courts when balancing freedom of speech and other fundamental rights on one side and the right to property on another.

Klíčová slova: Copyright, Droit d'auteur, Comparison